

BÜLLETÄÄN

EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU
HÄÄLEKANDJA

Eesti Õpetajate Keskühingu
häälekandja

B Ü L L E T Ä Ä N

Nr. 9

Bulletin of the Estonian Teachers
Association in exile

Toimetatus:

Erik Saare (ansvarig utgivare)
H.Kirikmäe, T.Künnapas, V.Muld,
H.Rajamaa

Stokholm 1960

S i s u k o r d :

	lhk.
1. Eestluse kasvatustegurite statistikat. K. Urm	3
2. Õppetöö Norrköpingi Eesti Täienduskoolis. M. Allik	13
3. Näitlik päev Sydney Eesti Täienduskoolis. E. Valdmäe	24
4. Praktilisi juhiseid täienduskooli töö korraldamiseks. E. Valdmäe	28
5. "Täienduskooli metoodika". L. Lumiste	31
6. Eesti ajalugu ja maateadus täienduskoolis. J. Kask	37
7. Ajaloo õpik-lugemik täienduskoolile. L. Lumiste	49
8. Maateaduse õpik ilmumisel. E. Ku.	51
9. Koolisüsteemi muudatustest Kodu-Eestis. H. Rajamaa	57
10. Eesti õpetajad Õpetajate Maailmaliidu kongressil. J. Pedak	60
11. IFTA kongressil Pariisis. L. Lumiste	69
12. EÖK. 1959. a. tegevuse aruanne ja 1960. a. tegevuskava.	71/72

Eesti Õpetajate Keskühingu ja "Bülletääni" toimetuse aadress on:

Skräddargränd 2 B
Stockholm

EESTLUSE KASVATUSTEGURITE

STATISTIKAT.

Ühendriikide Eesti Rahvuskomitee Noorsootöö-toimkonna poolt korraldati 1957.-1958. aastail 8 - 18.a. noortele anouümne ankeet, et "selgitada, mis noored arvavad eesti kodust, keelest, kirikust, noorte ringidest ja kodumaast, et seda t teades oleks võimalik noori paremini eestlusele kasvatada" (Juhiseid ankeedi täitjaile).

Ankeedi küsimustiku koostajana püüdsin seda teha nii, et n.ö. "lapse suu" kaudu saada statistiliselt võrreldavaid andmeid meie noori kujundavate kasvatustegurite ja noorte eneste meelsuse kohta. Ankeedi vastuste analüüsist selgus mõndagi iseloomustavat USA olustiku ja noorte kohta. Alljärgnevalt püüan kokkuvõtlikult peatuda vaid neil küsimusil, mis ka väljaspool Ühendriike vanemaid, pedagooge ja noorsootegelasi huvitada võiks. +)

Kogusummas laekus 425 täidetud lehte, 196 poisilt ja 229 tüdrukult. Umbkaudselt arvestades, on ankeedi täitnud pooled eestluse mõjupiirkonnis, arvukamais eestlaste asundusis asuvaist noortest ja võib olla üks kolmandik selleaaliste eesti noorte üldarvust U.S.A-s.

Noorte rahvusliku hoiaku hindamiseks oli mõeldud peamiselt 10 alljärgnevat küsimust, milles igale võis vastata kolmes järgus: eestlusele soodsalt, keskpäraselt ja ebasoodsalt.

+) Ankeedi täielik andmestik on trükituna ilmunud "Väliseestlase kalendris, 1960, N.Y. U.S.A.

Kokkuvõttest selgub, et:

I. Oma vanematega räägib ainult eesti keelt 67,3%, eesti ja inglise keelt 32% lastest ja ainult inglise keelt 0,7%.

II. Teiste eesti lastega räägib ainult eesti keelt 16%, eesti ja inglise keelt 82% ja ainult inglise keelt 2%.

Elmine on muidugi suurel määral tingitud lünkadest eesti noore eesti keele sõnavaras.

III. Eesti keelt rääkides ei tule sõnadest puudus 17%, tuleb harva 56% ja tuleb tihti 27% lastest.

Vajalik sõnavara ei saa kujuneda ainult koduse tarbekeelega. Koolis tutvub noor suure hulga uute mõistetega, kirjanduse, ajaloo, poliitika ja teaduste oskussõnadega, milliste eestikeelsed vasted oleks omandatavad ainult eesti kirjanduse lugemisel. Kahjuks loetakse aga eesti kirjandust ja ajalehti väga vähe:

IV. Ainult üks kuuest noorest (16%) ütleb end eestikeelseid raamatuid lugavat tihti, kaks kolmandikku (67%) loeb harva ja üks kuuendik (17%) ei loe neid üldse. Ometi on eestikeelne raamat saadaval 98% kodus. Miks seda siis ei loeta? Põhjuslikkuse ahelas lüli võrra tagasi minnes näeme, et:

V. Eesti keelt ütleb end lugavat hästi 23% 23%, korralikult 52% ja väeavaliselt 25%.

VI. Eesti keelt oskab kirjutada hästi 16%, korralikult 53% ja väeavaliselt 31%.

Muidugi ei saa neid endahinnanguid samastada näit. eesti algkoolile sobiva mõõdupuuga. On siis arusaadav, et halva lugemisoskuse juures eestikeelse raamatu

lugemine tähendab suurt pingutust. Andmeist näemegi, et hästi lugejate arv on lähedane tihti lugejate arvuga, kuna "korralikult" lugejad loevad "harva".

Mõnevõrra parema mulje saame noortest palve keele suhtes:

VII. Üksi alles Jumalat paludes teeb seda ainult eesti keeles 75% lastest, eesti ja inglise keeles 13% ja ainult inglise keeles 10%. Võime sellest järeldada, et kolmveerand noortest siiski eesti keeles mõtleb; palvuseks näib ka sõnadest jätkuvat.

Et selgitada noorte suhtumist eestluse, oli ankeedis antud võimalus valida üks kolmest: "Võõraste hulgas esinen eestlasena - alati - harva - mitte kunagi".

VIII. Vastuse: alati eestlane, annab 82%, harva 13% ja mitte kunagi - 5%. Näeme, et ainult üks kahestkümnest noorest häbeneb või kardab olla eestlane, kannatades alaväärtuse tunde all. Neli viiest näivad aga oma päritolule uhked olevat. Siin on oluline erinevus varasemate asukatega võrreldes, keda tsaaririigi endise kodanikuna võeti venelasena. Päritoluga iseseisvast Eestist on ka eestlusele tagatud kodanikuõigus siinsete rahvaste peres - ja noored reageerivad vastavalt.

Et erksalt suhtutakse kodumaale osaks saanud ülekohtule, ilmneb järgmisest:

IX. Eesti vabastamiseks tahaks midagi teha 97%, ei viitsi 1,8% ja ei taha 1,2%.

Meie vanema generatsiooniheldimus Vaba Eesti mälestustest on ka noortes tekitanud elava huvi kodumaa vastu:

X. Kui Eesti on jälle vaba, siis külastaks seda 50,5%, ei külastaks 2,5% ja asuks sinna elama 47%.

Kolm viimast vastuste rühma kinnitavad, et meie noorte hinges on sügav huvi ning soodus ja vastuvõtlik pird kodumaalise ja eestilise vastu- tingimata tarvilik eeldus rahvuslikuks kasvatuseks võõrsil.

Et uurida, kui võrra edukad on eestluse kasvatamisel ümbritseva keskkonna üksikud tegurid, peame kuidagi hindama, "mõõtna" üksikute noorte eestlust. Mõõtnühiku saamiseks andsin igale noorele eeltoodud kümne ankeedi küsimuse täitmisel iga eestlusele soodsama vastuse korral 20 punkti, keskmise korral 10 punkti ja ebasoodsa vastuse korral 0 punkti. Nii leidnud iga noore kohta teda iseloomustava arvu 0 ja 200 vahel, arvutasin kõigi ankeedi vastanute aritmeetilise keskmise, saades 131 punkti: nagu olnuks 7 küsimust vastatud keskmise ja 3 kõrgema hindega.

Suurtest arvudest pääsemiseks valime 131 punktilise keskmise eestluse null-tasemeks (nagu kõrguste mõõtmisel merepinna kõrgus on võetud null-nivooks). Kui nüüd ühe noore vastused andsid temale nt. 140 punkti, loeme tema eestluse astme positiivseks: pluss 9. On aga vastaja keskmine näit. 125, siis hindame ta eestluse astet negatiivseks, miinus 6, jne.

Rakendame saadud mõõtu selleks, et leida, missügused koduga seotud tegurid mõjutavad lapse suhtumist eestlusse. Arvutades oma vanematega ainult eesti keelt rääkivate laste keskmise eestluse astme, saame + 12, eesti ja inglisekeelt rääkivate laste keskmisena aga - 26. Isegi, kui viimastele "andestada" inglise keele rääkimine vanematega, s.o. lisades neile 10 punkti, on nad ikkagi veel 16 astet üldkeskmisest ja 28 astet kodus ainult eesti keelt rääkijaist madalamal.

Ankeedist nähtub, et eesti keele lugema õpetamist on pidanud vaeva väärivaks 82% emadest ja 75% isadest (negatiivselt väljendatult: iga kuues ema ja iga neljas isa on selle jätnud teiste hooleks.). Mõlema vanemaga peredes on väheste eranditega ema olnud üheks lugemaõpetajaks. Kui emale seltsib ka isa, tõuseb eestluse aste poistest juures keskmiselt 7, tüdrukute juures 9 punkti võrra.

Kodu kultuurilise ilme iseloomustamiseks oli küsitud, kas peres on olemas eesti ja/või Ameerika ingliskeelne ajaleht, raamatuid, pilte, noote, plaate. Selgub, et 46,9% on Eesti ja Ameerika kultuurielemendid on võrdselt esindatud, 27% on eestiline ülekaalus, kuna 26,1% ületab ameerikalik kodumaise. Sellel nn. kultuurielementide vahekorral on üllatavalt tihe seos eestluse astmega: kui eestliline on ainult ühe elemendi võrra ülekaalus, tõuseb e/a +5-le. On ülekaal 2 või enam ühikut, annab see +16 üle üldkeskmise. Ümberpöörduvalt, kui tasakaal rikutud ühe punktiga ameerikaliku kasuks, viib see astme alla -7-le. Kahe ja enama ühiku korral -37 -le.

Mõistagi, määravaiks tegureiks pole otsestelt eestikeelne raamat riiulil (mida ehk ei loetagi), ega isa-ema tehniline abi vee-rimisel. Need on vaid vanemate meelsuse nähtavad märgid, millega paralleelselt kulgeb laste rahvuslik kasvatus. Igatahes, ot-sus, kas lastest peavad kasvama eestlased või mitte, tehakse kodus.

On püütud seletada eestluse viljelemist kodudes, meie kiindumust "minevikku", ko-hanemiskustega ja kiiret assimileerumist samastada intelligenti astmega. Kui nii, siis peaks näit. algkooliharidusega vanemate ja ülikooliharidusega vanemate lapsed eestluse astmelt erineva, sest kindlasti on

kummalgi rühmal olnud erinevad kohanemisvõimalused. Olles arvutanud laste keskmised eestluse astmed, nii isa kui ema hariduse järel, leiame need olevat praktiliselt samad: laste eestlus ei olene vanemate haridusest. Sama tuleb arvata vanemate kohta. See lubab paremini mõista rahvastunde iseloomu. See pole mingi "kaine kaalutluse" ega "intelligentsi" kujundada ega minetada, vaid põhjeneb võib olla sünipärastele hingelistele eeldustele. On inimesi, kellel sotsiaalne kuuluvustunne üldse puudub, kuna arenenud sotsiaalse instinktiga isik võib uhkustundega suhtuda nii rahvuslikku- kui ka inimkonda.

Uurinud eestluse astme muutuvust seoses noorte vanusega, märkame, et 16. eluaastast peale astmed järsku üles viivad. Selatub see sellega, et kõnealused noored on Euroopas täisajalises eesti algkoolis käinud. Viimaste keskmine e/a on +14, kuna nende keskmine, kes ainult Ameerikas õppinud, on -8. Teiseks on üllatav leida, et tüdrukud on keskmiselt "paremad eestlased", üldkeskmisega +7, kuna poisid oma -8-ga neist 15 punkti madalamal on. Sama süstemaatiline vahe korraldub pea igas vanusrühmas, samuti koolide ja organisatsioonide statistikas. Peame järeldama, et poisid on üldiselt raske-
mini allunud kodu mõjule.

Üks kolmandik lastest on olnud mõned aastad eesti algkoolis Euroopas. Ameerikas on kõigist lastest käinud eesti täienduskoolis 65% ja kirikukoolis 37%, paljud mõlemas. 22% pole A. saanud ühtegi eesti kooli. Täienduskoolis käivad lapsed peamiselt 6 - 12 eluaasta vahel, keskmiseks külustusajaks $3\frac{1}{2}$ - 4 õppeaastat. Kirikukooli jääb üks kolmandik ta

õpilasist ainult üheks õppeaastaks.

Õppeaastate arvule vastavaid eestluse astmeid arvutades, näeme, kuidas kummagi koolitüübi juures iga õppeaasta järjekindlalt "astet" tõstab. Üldiselt on eesti täienduskool olnud eestluse süvendamise poolest edukam kirikukoolist, eelmise e/a olles -5, teisel -14. Nende jaoks, kes käinud mõlemas /s.t. enam õppeaastaid/, on aste +4.

Arusaamatuna tundub kirikukooli mõju palve keelele: kui täienduskooli õpilasist palub ainult eesti keeles 79%, teeb seda kirikukooli õpilasist vaid 59%, s.o. 20% võrra vähem. Kuigi kirikukooli ülesanne pole mitte rahvuslik, vaid eestkätt usuline kasvatus, jääb siiski mõistmatuks, miks kirikukooli eestikeelne palve langeb 16% alla üldkeskmise (75%). Muide, usu-õpetuslikus osas näivad mõlemad koolitüübid samad: küsimusele, kas noor oskab eesti keeles Meie Isa palvet, õhtupalvet, kirikulaulu - ütleb üks kolmandik teadvat ühte, teine kolmandik kahte ja jääb kolme küsitust.

Perioodiliselt ilmunud "Kirikooli" lugejate (neli kümnest) üldkeskmise on +10.

Eelmiste arvude kaalu hindame paremini, kui teame, et mitte üheski eesti koolis olnute keskmine on miinus - 31.

Organisatsioonide kasvatustöö hindamiseks on arvutatud e/a iga organisatsiooni liikmeskonna jaoks. Skautide kohta leiame, et eestlastest Ameerika skautide keskmine aste on -23, Eesti- ja samaaegselt Ameerika skautide: -19, Eesti skautide -1, Eesti skautide ja samaaegselt noorte ringi liikmete keskmine + 10. Nii organiseerumata kui organiseeritud poiste keskmine aste on sama, -8. See, mille võrra E. skaudid ja

noorteringlased e/a tõstavad, saab nullistatud Ameerika skautide suhtumisega eestluse.

Organiseeritud tüdrukute keskmine on +12, kõrgem organiseerimata -5-st, üldkeskmise olles +7. Siingi leiame, et Ameerika gaidide keskmine on -9, Eesti gaidide oma +13, noorteringlaste +21 ning gaidide ja samaaegselt noorteringlaste eestlus +29.

Väga selgesti mõjutab noorte liitumist eestlusega tema asukoha eesti ühiskonna omakultuuriline aktiivsus. See avaldub kultuuriliste ürituste mitmekesisuses ja noorte osavõttus neist. Ürituste mitmekesisusest on veerand noortest saanud kuni 3 liigi, pooled 4-5 ja viimane veerand 6-9 erilaadi seltskondlikule sündmusele kaasa elada. Sageduselt esikohal on Jumalateenistus (86%), alanevas järjekorras tulevad jõulupidu, aktus, näidend, kontsert, laager, spordipidu, spordivõistlus, kunstinäitus (13%). Rühmitanud noored osavõetud ürituste arvu jäarele, nullist kuni 9 ürituseni, sain vastavate eestluse astmetena arvua: -45, -15, -12, -9, -1, +2, +12, +10, +15, +17. Üllatavalt järjekindel e/a kasv näitab, kui oluline meie järelkasvu kujunemisel on temale lähedase eesti ühiskonna mõju - ja millist vastutust selles kannavad meie seltskondliku elu korraldavad juhid.

Ameerika inglisekeelse kooli suhtes on võrdlemisi levinud arvamus, et see pikaajaline võimas kasvatustegur lämmatab eesti lastes iga rahvustunde, et on koguni lootusetu selle vastu võidelda, vaid tuleb paratamatusega leppida.

Kui selline mõju on olemas, siis peaks

see avalduma seda tugevamalt, mida kauem laps on koolis käinud. Arvutanud õppeaastate arvule vastavad e/astmed, ei avaldu selles aga mingit järjekindlust, ega saanud selle põhjal mingit otsust teha. Et küsimust otsustavalt lahendada, rakendasin statistikas kasutatavat nn. PEARSON'i korrelatsioonivalemit, mis võimaldab avastada olenevust, suhtumust, seost kahe nähtuse vahel ja selle seose tugevust. Kui ühe suuruse kasvamisel suureneb ka teine, annab valem vastusena positiivse arvu 0 ja +1 vahel; kui ühe suuruse kasvamisel (nt. õppeaastate arv) teine kahaneb (oodatud e/a langus), peaksime saama negatiivse arvu, 0 ja -1 vahel. Kui aga üks suurus teisest üldse ei olene (isiku pikkus cm ja ta telefoninumber), saame vastusena tingimata 0.

Kõigi ankeedi vastanute jaoks leidsin ingliskeelse kooli õppeaastate ja eestluse astme korrelatsioonivalemi tegurina $r=+0,1 (\pm 0,03)$, sellega praktiliselt nulli. Kahelnud, kas tulemust pole mitte mõjutanud Euroopas eesti algkoolis käinute "immuunsus" Ameerika kooli suhtes, jätsin need välja ja teostasin arvutuse ainult A. koolis käinute suhtes. Tulemus: $r=+0,02$. Sellega on statistiliselt kindlasti tõendatud, et Ameerika kool, kui riikliku hariduspoliitika kandja, ei ole eestlusele vaenulik, ega pole võimalik temale midagi etteheita selles, et meie lapsed pole nii head eestlased, kui seda sooviksime näha.

Kasutanud sama Pearson'i valemit eesti täienduskoolis käinute e/a ja õ/a korrelatsioonivalemi leidmiseks sain $r=+0,35$. Seegi kinnitab eesti täienduskooli tugevat positiivset kaalu meie laste kujundamisel, kuigi on veel hulk teisigi tegureid.

Kuna Ameerika kooli ei saa süüdistada noorte eestlusest võõrutamises, noored ise tunnustavad ja hindavad oma päriolu, on huvitatud kodumaa saatusest ja eestlusest üldse, siis jääb ainult vanemate ja eesti ühiskonna vastutusele see, kui rikkalik sisu antakse noorte rahvustundele.

Positiivseid eestluse kasvatustegureid loetelles peame tähtsuselt esikohale tõstma kodu. Ainult eesti keel kodus, tihe kontakt eesti kultuurivaradega, emakeele lugemaõpetamine vanemate poolt on tingimata vajalikke eeldusi. Ometi ei suuda ainuüksi rahvuslik kodu anda täielikku sisu eestlusele - puuduva peab andma eesti ühiskond. Iga õppeaasta täienduskoolis, iga aasta noorte organisatsioonis, iga loetud eesti raamat või ajakiri, iga osavõtt rahvuskultuurilistest üritustest, iga kontakt teiste eestlastega lisab annuse noore rahvustunde rikastamiseks. Meie ülesandeks olgu soetada noortele lünkadeta kontaktisamaealistega, eesti lasteaiast eesti üliõpilasorganisatsioonini, püsiv kuuluvustunne eesti ühiskonda. Seda võlgname oma lastele, et need võiks vastu minna rikkalikumale, sisukamale, õnnelikumale elule.

Karl Urm.

ÖPPETÖÖ NORRKÖPINGI EESTI
TÄIENDUSKOOLIS.

Norrköpingi Eesti Täienduskool võib pühitseda varsti oma 15 aastast juubelit õppetegevuse alal. Pagulus-aja alguses, kui kaasmaalaste arv kohapeal oli suurem, töötas kool lihtklassidena 6 õpetajaga ning üle 80 õpilasega. Suure väljarändamise järele langes õpilaste arv ja klassid liideti komplektideks. Selle järele vähenes lastearv veelgi, kuna Eestist kaasatoodud noorus lõpetas siin täienduskooli-kursuse ja juurde tulid väikesed aastakäigud. Siin uute perekondade loomise tagajärjel näitab nüüdne lastearv jällegi tõusu-tendentsi. Praegu töötab kool kahe komplektina 3 õpetajaga 27 õpilasega algkooli csas ja 9 õpil. eelkooli astmel. Järgmisel õppeaastal on ette näha juba jälle 3 komplekti.

6-kl. algkool on laiendatud eel- ja järelastmeks.

Eelastmes, mänguringis ehk lasteaias, käivad õpilased 4. - 7.a. vahemikus pühapäeviti kaks õppetundi, sellest veel nimetus - Pühapäevakool.

II aste, kuueklassiline täienduskool, töötab kindla õppekava alusel kaks korda nädalas õhtuti rootsi kooli ruumes, Nooremad klassid - õppeainetega emakeel, üldõpetus ja laulmine kahe õppetunni vältel. Vanemad klassid - õppeainetega emakeel, ajalugu, maateadus, laulmine, usuõpetus või üldõpetus - kestvusega kolm õppetundi. Kokkutulekuiks on valitud päevad: esmaspäev, et võimaldada lastel ette valmistada õppeaineid pühapäeval, ja reede, millele järgneval laupäeval on vähem koormis rootsi koolis.

Järelkool, ehk reaalkooliring on liidetud viimaseil aastail õpilaste ajavahesuse tõttu skaudi- ja gaidiringidega.

Õppetööst eelastmel.

Olen töötanud eelkooliealiste lastega, mänguringiga, mitmel aastal ja ka käesoleval õppeaastal. Ruumid asuvad linna keskel avaras rootsi Hemgårdenis, mida saame kasutada tasuta ja mida oleme hoidnud seepärast koos lastega korras ning puhtalt. Lastele meeldib seal mängida, nad ootavat koolipäeva ega andvat rahu vanemaile ka pühapäeva-hommikuti. Õppetöö toimub kl. 10 - 12. Siia kooli on siirdunud kodus eesti keelt kõnelevad lapsed, mille tõttu on võimalik korraldada ka mängides õppetunde. Peaarh on pandud kõneõpetusele. Sõnavara on valitud sagedusväärtuse järele, lähtudes lapse lähimast ümbrusest kaugemale ja eriti ka fantaasia-valda, käsitledes teemasid: kodu, lähim ümbrus, mänguasjad, mängud, mänguseltsilised, käigud kaugemasse ümbrusse, loodus ja loodusnähtusi, lõbusaid juhumusi, palveid, lastelaule ja jutustusi. Iga teema käsitlemisel on lapsed pandud kõnelema. Näit. teema: mänguasjad, kuidas mänguasjad kõnelevad omavahel./Nukkude kõnelus riietudes, tube korraldades, süüa valmistades, jalutades, mis teel juhtus jne./ - Õpilased omavahel mängivad nukke ja kõnelevad.

Erilist huvi pakuvad jutustused ja muinasjutud. Käsiraamatuiks kasutatakse pildiraamatuid ja pilte, mille vaatlemise järele õpetaja jutustab vastava loo. Selle järele algab sama jutu dramatiseerimine. Lastele jagatakse jutus esinevate tegelaste osad ning peavad sama tege-

last imiteerima ja kõnelema tema sõnu, enamikus õpetaja kaasabil. Ka teised kor-
davad sama õigesti hääldades ja ravitud
kõnes. Kui jutt on "läbi mängitud", siis
järgneb tegelaste, sündmuse või koha joo-
nistamine, siis laule ja laulumänge seos-
ses ainekuga ning jutustamine.

Lugemist selles astmes ei harrastata,
küll aga kergemate häälikute õppimist ja
hääldamist igasuguste tähemängude abil,
eriti on püütud selgeks saada "o" ja "u"
täht eesti kirjas.

Hääldamisvigade vältimiseks pannakse
õpilased kuulatama, kuidas keegi valesti
hääldas, siis peavad hääldama õigesti
mängu abil: "Kes saab ütelda nii?" Selle-
ga harjutavad hääldama sõnu ja häälikuid
puhtasti. Sama kehtiv ka igasuguste kee-
levigade puhul.

Mõned vanemad peavad raskeks laste
koolitoomist pühapäeviti, eriti kui mõ-
lemad töötavad ja äripäeviti juba rootsi
lasteaias käiakse. Kuid just selles eas
harjub laps oma ühiskonnaga, õpib mängi-
des mõtlema emakeeles ja omandab kergesti
sõnavara. Seepärast oleks väga soovitav
rakendada ellu seesuguseid eelastme koo-
le, kus vähegi lastearv seda võimaldab.
Samuti oleks tarvilik välja töötada ühi-
ne õppekava ja välja anda käsiraamat
õpetajaile piltide ainekul.

Õppetööst algklassides.

Olen töötanud pikemat aega Norrköpingi
Eesti Täienduskooli algklassidega 1-4
klassini. Ka siia on siirdunud emakeelt
kõnelevad lapsed, umbkeelseid ega väga
vähese keeleoskusega ei ole palju esine-
nud.

I klassis on käesoleval õppeaastal
kõik 7 õpilast eelkooli-ealised, s.o.
6-aastased ega käi veel rootsi koolis.

Kõik on aga õppinud juba kaks aastat pühapäevakoolis, omavad suure sõnavara ja mõistavad hulk laule ning tähti. Kõne on kõigil sorav, mitmel aktsendivaba, rootsi lasteaias-käijail on väike aktsent. Üks õpilane on segaabiellust, rootslasest isa toob ise vahel lapse kooli ja tegi seda kahel aastal lapse pühapäevakooliski käies. Laps kõneleb isaga rootsikeelt ja ka emakeelt puhtalt. Klassis on käsilugemaõppimine. Kõik on väga suure huviga töö juures. Keegi pole seni koolist puudunud.

Iga uue hääliku õppimisel koostab õpetaja väikese jutustuse tähekuju ja hääliku omavahelise sideme süvendamiseks, kusjuures mõni jututegelane, ka pildil, hääldab läbivõetavat häälikut, näit. "u" - uikamist, tuul, öökull, hunt jne., "m" - karu mõmisemist, "n" - läbi nina rääkimist, "s" - ussi susisemist, "r" - koera urisemist jne. Lapsed hääldavad samu "hääli" järgneva täishäälikuga koos, saades silbi. Samaaegselt toimub õpitud häälikute paarikaupa kokkulugemine liikuva aabitsa abil. Õpetaja jagab igal tunnil õpilasile papi-tükikesed, millele õpilased ise peavad joonistama õpitava tähekuju, seda hääldades, seega nähes, kuidas häälik ja täht tekivad. Selle järele moodustavad silpe ja sõnu uue tähe varal nii palju kui annab.

Üheaegselt tähe õppimisega toimub ka kirjutamine. Kasutamisel on suuremaruuduline rehendusvihik, mis annab raamistikku ilusaks käekirjaks. Liitklass on takistuseks lugemistehnika arendamisele koolis, kuid siin on palutud vanemate kaasabi kodus, kus õpilased õpivad ülesantud lugemispala, laovad selle ümber oma liikuva aabitsa varal ja loevad kokku. See tege-

vus meeldib neile eriti. Koolis selle asemel 1.kl. õpilased kuulavad II klassi /4 õpilast/ lugemispala käsitlemist, jälgivad sõnaseletuse jooniseid klassitahvlil, kordavad kooris uusi sõnu ja on statistideks lugemispala dramatiseeringul või jälgivad jutustamist. 1. õppetund möödub õnnelikult, kuid järgmisel tunnil lisandub siia veel 3. klass /4 õpilast/, laulu-, usuõpetuse või üldõpetuse tunnist koos vanemate klassidega. Esimene pool tundi on kõigil kolmel klassil üldine kirjutamistund, II ja III klass õpivad ühiselt õigekirja. Tunni teisel poolel on õpetaja jutustuseks III klassi uus õppetükk, mida kuulavad kõik ühiselt ja jälgivad sõnaseletuse jooniseid klassitahvlil. Lõpuks I - II kl. laulab, mil 3. kl. kirjutab. Kolmandaks õppetunniks vabanevad I - II kl. õpilased, kuna kolmas kl. jääb töötama üksikklassina. Mõnel aastal isegi 3. - 4. liitklassina, kuna siis keskmisel tunnil töötasid iseseisvalt kolmanda õpetaja juhtimisel.

Õpilaste lugemisoskus alamates klassides areneb kaunis rahuldavalt. Takistuseks on suur vahe õppepäevade vahel, mille tõttu ei saa teha pidevalt tööd, ka on lapsed nooremad tavalisest. Õppe- raamatuiks on H.Rajamaa "Aabits" ja järgmisel astmel "Lugemik I". Trükitäh- tedelt kirjatähedele üleminekuks on "Aabit- sa" järele pisut järsk, võtab aega edas- pidi liiga pikkade sõnade tõttu ja ilma silbivahedeta. Kuid enamik on saanud lu- gemise esimesel õppeaastal enam-vähem selgeks, välja arvatud üksikud juhud. Vahel on laps jäetud nooruse tõttu üheks aastaks koju puhkama, et õppimine ei lä- heks raskeks esimesel õppeaastal kahes

koolis korruga. Kuid kogemused on näidanud, et kui keegi kord täienduskoolist kõrvale on jäänud, jääbki päris ära ega taha enam tulla. Seepärast on võimaldatud sel juhul õppimine järgmises klassis vähendatud ülesannetega kuni saab lugemise selgeks II klassis. Käesoleval õppeaastal on kogu l.kl., kuigi noored, eriti andekas ja peaaegu juba kõik on võimalised lugema enne jõulu.

Õigekirja õppimisel alamates klassides näib, nagu ei teekski palju raskusi eesti keele õigekirja reeglid, nagu pika täishääliku kirjutamine kahekordselt, k-p-t sõna alguses, "j" tarvitamine, "ä", "õ" jne. Tarvitusel on keelelised harj. "Meie emakeel" I secses näidete kirjutamisega lugemispalast. Kolmes alamas klassis ei ole märgata tööinnu puudust. Väikest last saab kergesti virgutada "hea" ja "väga hea" hinnete varal suuremale tööpanusele ja meelitada võistlusele, kes näit. leiab või kirjutab kõige rohkem sõnu kas läbivõetavale gramm. reeglile või oskussõnule lugemispalast. Piiratud aja tõttu koolis peab hoolitsema selle eest, et õpilased oleks sel astmel, mil jätkub veel tööindu, rohkem koduseid ülesandeid, et ka vanemate tähelepanu oleks juhitud laste emakeelsele õppetööle ning kaasabile, kusjuures täienduskool oleks suuna - vaks teguriks.

Kõneoskus ja hääldamine, peab ütleva, on kõige puhtam I klassis, mil puudub rootsi kooli mõju. Järgmistes klassides omatakse rootsipärane stiil. Öeldakse juba järjekindlalt: "Ma unustasin minu raamatu, lähen küsin õde käest", "vihik" - muutub "kirjutamise raamatuks", kuigi varem tarvitati "vihik". Väga ras-

ke on välja harjutada sarnaseid igapäeva-keele vigu, need süvenevad veelgi tölkides rootsi keelest. Õppetüki jutustamine raamatu järele õnnestub paremini, kuid kaugeltki ei omandata kõiki sõnu ega suudeta neid meeles pidada. Ka hääldamine muutub, tekib rootsipärane aktsent. Näit. 4. kl. õpilane suvevaheajalt tulles vastab küsimusele: "Kuidas elad?" - "Hesti." "Nägemiseni." - "Negemiseni." jne.

Edasi minnes kõrgematesse klassidesse suureneb veelgi rootsi kooli mõju. Õppetüki läbivõtmisel tuleb väga sageli tölkida mõtteid rootsi keelest. Vabal ajal kiputakse kõnelema rootsikeelt. Õpetajale tekib õppetöö kõrval uusi raskusi, kuidas hoida klassi koos, et õpilased pühjuseta ei puuduks koolist. Üldiselt just neljandas klassis toimuks nagu mingi murdeajajärk. Eeskujulikumadki õpilased muutuvad edevaiks. Tuuakse kooli kaasa rootsikeelseid seeria-ajakirju, filminäitlejate pilte ning tähelepanu läbivõtetule langeb. Sõnavara suurenemisega ei suudeta enam samu pidada, jäetakse ülesanded täitmata vabandades ajapuudusega rootsi kooli õppetükkide pärast. Esineb suur puudumiste arv. Käidud vanemate kaasteadvusel kas rootsi sõprade sünnipäeval, vaadatud televisiooni või tehtud rootsi kooli ülesandeid. Kirjandid on stiililt võimatunud, õigekirjas näib, nagu olnuks eelmiste klasside töövaev asjata. Pikk täishäälik kirjutatakse väga tihti ühekordse tähega, siis "ett", "ni", "se", "ej", "maj" jne. Grammatika huvitab äärmiselt vähe, maaelu ja -tööd käsitlevad õppetükid ning pika-sõnalised kirjeldused pakuvad vähe huvi. Lugemispaladeks täienduskooli õpikutes võiks olla enam kergemaid põnevusjutte, et tekiks huvi lugemise vastu ega saadaks

muljet, et eestikeel on väga raske keel. Mõned sellelaadilised põnevus-sisuga palad on klassis poolelijäämisel ise vabal tahtel kodus lõpuni läbi loetud. Ka tahetakse kuulata õpetaja selgitavat lugemist, iseseisvalt ei saavat õppetükist hästi aru. Saab ka virgutada ülesannete kiiremale ja korralikumalt täitmisele, kui õpetaja töötab juttu lugeda tunni lõpul. Kasutusel on olnud "Eesti muinasjutte", "Kalevipoja" lühendatud väljaanne veelgi lühemal kujul, "Teraspoiss" jt. või piltide vastlemine.

Maateaduse ja ajaloo õpikud on rasked, õpetaja peab klassitahvlile koostama ise õpiku, millist õpilased ära kirjutades on sunnitud tähelepanelikult läbi lugema ja seega sisusse süvenema. Õpetaja poolt paberile koostatud õppelehti vaevalt loetakse tähelepanuga ja sellelt vastuseid küsimusile püütakse kirjutada maha andekamailt õpilasilt. Koduseid ülesandeid jäetakse tihti tegemata. Peab suuremalt osalt kiitmise ja lubamistega virgutama tööle kas või lubama mõne minuti varem koju, kui töö tehtud, "punkte" ja preemiaid.

Tekib küsimus, kuidas üldse saaks teha õppetööd tagajärjekamaks ja huvitavamaks? Kahjuks puuduvad tarvilikud eestikeelsed õppefilmid, ainepärane pildimaterjal jm. Ka püüavad õpetajad kinni pidada vabariigiaegseist õppekavadest ja õpperaamatuid. Tuleks välja töötada täienduskooskoolidele ühine õppekava iga pagulusmaa erinevustega. Ka õpperaamatud võiksid olla õpiklugejate kergema sõnavaraga.

Kurvaks nähtuseks on kõrgemates klassides koolist hoopis ärajäämine. Ka kuhjatakse vanemate poolt lastele liiga palju muud kõrvaltegevust, vaatamata sellele,

kas õpilasel on selleks vastavat annet või ei ole. Õpivad muusikat, eriti lõõtspilli, balletti, võimlemist, ratsutamist ja muud. Käesoleval õppeaastal üks õpilane jäi ära ujumise tõttu kooliõhtuil. Tihti peale esineb ärajäämine mõne teise õpilase eeskujul. Paljudel vanematel tekib ka kahtlus, et mida selle eesti keelega üldse peale hakata. Ta juba oskab ka vähe lugeda ja kirjutada, võib-olla et takistab rootsi koolitööd ja edasijõudmist. Esineb juhtumeid, kus laps tahaks tulla teiste seltsistäienduskooli, kuid vanemad on vastu, et "seda eesti keelt oskab isegi neile kodus õpetada ja kui vaja läheb, üks siis õpib, kuidas meie siia tulles rootsi keelt õppisime." Kõik sellele vaatamata, et täienduskool on tasuta ja maksuvaba. Sügiseti koolitöö alguses peavad õpetajad ja koolisõbrad käima lapsi kooli palumas ja tihti laps ise otsustab, kas ta tahab minna või ei taha. Olemasolevate õpilastega peab koolis väga hellalt käituma. Ka hindamisel koolitunnistusel ei saa olla erapooletu. Puuduliku hinde puhul või samasse klassi istuma jätmisel enam kooli ei tulda.

Teatud elevust pakuvad koolipeod. Sissetulekute hankimiseks on kool seni korraldanud kaks pidu aastas. See on õpetajaile tohutu töö, eriti ettekannete leidmisel või loomisel. On olemas tungiv vajadus lastenäidendite ja valikmaterjali järele koolipidude sisustamiseks. Suuri raskusi teeb ettevalmistamine koolitöö kõrval. Kuid seda tööd tasub ja kergendab just õpilaste suur huvi ning tahtmine esineda. Ükski ei taha jääda näidendis osata. Ettevalmistusteks on kautatud pühapäevi ja ka õppetunde kõigi õpilaste osavõtul ning tihti on terve näidend kõigil ühteviisi peas, kuulnud

ka õiget diktsiooni ja õpitud mõnevõrra uut sõnavara. Võib-olla tekitab laval-esinemine ka pealtvaatajais eesti lastes soovi osa võtta eesti koolist, et saada esineda kostümeeritult teiste laste hulgas, kuna rootsi kool seda ei võimalda. Nii on alati enne pidu kooliskäijate arv suurim ja puudumine vähim. Koolist ärajääjadki on enne pidu jälle väljas.

Kõigile raskustele ja lühikesele õppeajale vaatamata ei saa eitada täiendus-kooli tulu, kui võrrelda õpilasi, kes kodus küll eesti keelt kõnelnud, kuid vanemad pole suutnud neile keeleõpetust järgida. 4.kl. õpilane kirjutas kooli tülles näit. lauses: "Tuul puhus tuppa, nukk kukkus voodist välja" 19 õigekirja viga. See kõlas: 'Dol bohos dobba, nock goggos vâdist välja", kuna täienduskooli õpilane vastavas klassis ei tee antud lauses enam viga. Nimet. õpilane oli aga kaunis andekas ja õppis koolis paari aastaga eesti keele õigekirja üsna selgeks.

Kuigi seda õppeasutust ei saa kaugeltki võrrelda meie vabariigi-aegse algkooliga, saab siiski kooliskäijates lastes emakeele lugemise ja kirjutamise kõrval ka äratada rahvustunnet, eriti vanemates klassides, kasvatades neid mõistma meie rahva rasket saatust ja innustada neid tulevikus tööle meie kannatava kodumaa heaks. Tihti esineb vanemate klasside kirjandeis lauseid: "Tahan saada tubliks eesti meheks ja elada vabal kodumaal." Ka korrarikumisi ei esine palju, saab mõjustada lausetega: " Eesti lapsed ei tee nii! või: näidake, et olete rootsi lastest paremad! jne. Ja midagi ikka õpitakse.

Kahju ainult, et täienduskooli kasvatustlikku tähtsust kõigi lastevanemate poolt ei mõisteta ega kasutata! Puuduseks on hi-

line aeg õhtuti, kuigi erilist väsimust pole märgata. Esineb ka üksikuid õpilasi, kes ei suuda õppida kahes koolis korraga. Ometi, kui kodud kaasa aitavad, on õpetustöö palju suurem tagajärg. Saab koolis ka palju rohkem nõuda ja korda hoida, kui on teada, et õpilane sel tagajärjel ei tohi puududa või koolist ära jääda. Iga keskmistegvaimuannetega õpilane suudab käia rootsi kooli kõrval ka eesti täienduskoollis. Sarnane kahe keele õppimine arendab just lapsi, kõik jõuavad edasi heade tagajärgedega rootsi koolides. Lapsed on usinamad ega raiska oma vaba aega asjatult. Kahjuks puudub kerge ja huvi-pakkuv eestikeelne lastekirjandus. Täienduskool suudab ainult koos kodu ja vasta-va kirjanduse lugemise abil anda korralikku emakeele oskust ja luua väarikaid kodanikke tagasiminekuks kord vabasse ja iseseisvasse Eestisse.

Teostades veel tagasivaadet kõnesolevale Eesti Täienduskoolile 15 pagulusaasta kestel, siis ilmnesid samad puudused ja raskused ka kooli algpäevil nagu koolist ärajäämisi ja puudumisi, kuid enamik lapsi käis täienduskoolis, kuigi mõni lahkus kooli kursust lõpetamata. Käesoleval ajal on aga hulk, isegi suure lastearvuga perekondi, kes pole võtnud kooliga üldse ühendust. Ka on kooli tasapind keeleoskuse alal langenud, töö ei edene enam nii hõlpsasti kui kodumaalt tulnud lastega. Kuid siiski pole veel kadunud kõik. Leidub suur hulk vanemaid ja eriti tublisid eesti emasid, kes on suutnud hoida oma kodudes kindla eesti meele ja puhta ja kauni eesti keele ning saadavad oma lapsed juba varaseimas nooruses sellesse ainsasse emakeelsesesse õppeasutisse - nad

ei karda vaeva neid kooli toomisel, koolis ootamisel ja koju viimisel. Ja elame lootusele, et suudame alal hoida oma kuldsest kõlava emakeele siin võõrsil, kuni kord jälle "pirrude kahel otsal lausa löövad lõkendama....."

Maria Allik

NÄITLIK PÄEV SYDNEY EESTI
TÄIENDUSKOOLIS.

Allpooltoodud kirjeldus on toodud näitena ühest laupäevasest tööpäevast Sydney Eesti Täienduskoolis. Koolitöö kestvus kl. 10 - 1-ni enne lõunat.

Kell 10 - 10.15: Hommikune kogunemine ja palvus. Opetaja räägib meie rahvusliku suupäeva - Võidupüha - pühitsemise tähtsusest ja ajaloolistest sündmustest, mille taustal toimus kangelaslik Võnnu lahing. Hommikune kogunemine lõpeb Meie Isa palvuga.

Järgneb õpilaste kolme eri klassiruumi kogunemine. Kella 10.15 - 11-ni toimub esimene õppetund, kella 11.10 - 12-ni teine õppetund ja 12.15 - 1-ni laulmine.

I rühma töö 1. õppetunni kestel.

Õpilaste vanus 5-8 aastani.

Õppetöö toimub H. Rajamaa aabitsa järgi (lhk. 10 ja 11).

Õppevahendeiks papist tähed varemõpitud tähtedest ja ümmargune sabaga õun.

Tunni teemaks tähed O, Ü, G. Seletame lastele, et O-tähe meelepidamiseks on suuvorm, sama ümarik nagu täht ise. Tuleb ainult huuled seada rõngaks, lisada veidi

häält ja olemegi saanud kõlava O. Lapsed teevad seda. Täht O tutvustamiseks on ümarik sabaga õun ja sõna õun.

Siis loeme esimese lause, kirjutame selle tahvlile ja vihikuisse, ja loeme jälle lause, mille me kirjutasime. Teiste lausetega teeme samuti. Ainult tuttavate tähtede abil koostame uusi sõnu ja kirjutame vihikuisse. Õpetaja esitab küsimusi loetu kohta ja õpilased vastavad.

Teisel tunnil tutvustame õpilastele täht G-d ja kasutame jällegi H. Rajamaa aabitsat, lhk. 11. Laseme lastel jutustada midagi esimesest pildist. Küsime: Mida teevad lapsed? Lapsed mängivad. Nad teevad mängu. Ilme mängib nukuga ja Ene mängib nukuga. Siis loeme: MÄNGU LÖPP. Loeme mitu korda neid sõnu. Lõpuks alles näitame sõnas MÄNGU tähele G ning võrdleme seda suure sinise tähega G. Tema nimi on nii, nagu ta kõlab sõnas MÄNGU. Nüüd vaatame teist pilti, jutustame ning kirjutame samuti, nagu tegime eelmise pildiga. Laseme lastel, kellede nimes esinevad tähed O, Õ ning G, kirjutada need tahvlile. Vahepeal teeme lastega nalja. Ja tunni lõpupoole, kui lapsed muutuvad rahutuks, mängime: ma täidan laeva, ja täidame laeva sõnadega, kus esinevad tähed O, Õ ja G.

II rühma töö kahe õppetunni kestel.

Õpilaste vanus 8-11 aastani.

Õppetöö toimub H. Rajamaa "Aabits ja emakeele lugemik'ü" ning H. Jänese "Meie emakeel I" järgi. Tunni teemaks: lugemispala "Metsas". Õppevahendeiks - Eestimaa kaart.

Õpilased loevad kordamööda eelmisel laupäeval loetud pala mitu korda läbi. Õpetaja esitab küsimusi loetu kohta, õpilased vastavad. Paremad õpilased püüavad

loetut jutustada. Siis õpetaja loeb ette uue lugemispala, seletab tundmatuid sõnu ja kirjutab tahvlile. Õpilased kirjutavad ära. Moodustatakse lauseid uutest sõnadest. Keegi parematest lugejatest loeb uue lugemispala ette, korratakse vastavalt lugemissoravusele. Järgneb keskustelu seoses lugemispalaga kodumaa metsadest, okaspuudest - kuusest, kadakast ja männist. Õpetaja illustreerib kirjeldust mainitud puudest joonistega või tahvlile joonistamisega.

Teisel tunnil selgitame ja toome näiteid silbitamise, s.o. sõnade poolitamise vajadusest. Harjutame silbitamist. Kirjutame harjutuse ja paneme iga sõna järelle sulgudesse numברי, mis näitab, mitu silpi on sõnas. Õpetaja parandab kirjutatud. Siis õpilased loevad järgmise harjutuse silpide viisi. Tuuakse näiteid ühe-, kahe ja snamasilbilistest sõnadest.

Järgnevalt õpetaja asetab kõigile nähtavasse kohta Eestimaa kaardi. Näitab kodumaa piire, nimetab naaberriike. Siis kirjutatakse üles suuremad Eesti juurde kuuluvad saared ja näidatakse neid kaardil. Õpilased nimetavad Eesti pealinna ning teisi tähtsamaid linnu kodumaal. Õpetaja täiendab õpilasi ning linnade nimed kirjutatakse vihikuisse. Lõpuks õpilased nimetavad vanemate endisi elukohti Eestis ning otsivad neid kaardilt.

III rühma töö kahe õppetunni kestel.

Õpilaste vanus 11. - 14. aastani.

Õpikuina kasutusel H. Rajamaa "Eesti lugemik II" ja J. Parijõe "Möödunud ajad jutustavad".

Tunni teemaks: "Kalevipoja" VII osa. Ärkamisaegseid kirjanikke ja ärkamisaeg

ajaloo taustal.

Tunni alguses õpilased jutustavad eelmisel tunnil kavastatud "Kalevipoja" VI osa. Siis loevad kordamööda ette "Kalevipoja" VII osa. Õpetaja kirjutab tahvlile tundmatud sõnad ja seletab neid. Moodustatakse mõned laused iga sõna kohta. Õpetaja kaasabil kavastatakse loetu ning õpilased püüavad kava järgi seda meelde tuletada ja jutustada.

Teisel tunnil jutustame õpilastele F.R. Kreutzwaldist kui "Kalevipoja" kirja panijast ja ärkamisaegsest kirjanikust. Samuti L. Koidulast. Kirjutame tahvlile lühikese kokkuvõtte, mille lapsed ära kirjutavad. Nimetame ja kirjutame L. Koidula üldtuntud luuletusi. Siis laseme ühel õpilastest ette kanda luuletuse "Eesti muld ja Eesti süda". Õpetaja kannab ette luuletuse "Teretus". Siis õpilaste poolt loetakse ette "Mu isamaa on minu arm", "Sind surmani" ja "Miks sa nutad?". Õpetaja teeb lastele ülesandeks laupäevaks pähe õppida L. Koidula luuletus "Eesti muld ja Eesti süda". Siis valgustame õpilastele ärkamisaega kodumaa ajaloo, selleaegseid tähtsamaid sündmusi ja tegelasi. Loeme J. Parijõe raamatust: Esimene laulupidu.

Teine õppetund lõpeb kell 12. 12-1215 õpilased einetavad neile lastevanemate poolt valmisseatud laudade ääres.

Kella 12.15 - 1-ni toimub tervele koolile ühine laulutund. Selles tunnis möödub aeg kiiresti ja koolitöö lõpeb kell 1. Osa õpilasi, kes on soovi avaldanud õppida vilespillimängu, jääb peale koolitööd harjutama lauluõpetaja lahkel vastutulekul ja kaasabil.

Ning peale kella 2 valitseb Eesti Majas taas vaikus, nagu polekski äsja neis

ruumides askeldanud 50-päine sädelev
Sydney Eesti Täienduskooli õpilaspere.

E. Valdmäe.

PRAKTIILISI JUHISEID TÄIENDUSKOOLI

TÖÖ KORRALDAMISEKS.

Õppetöö korraldus Sydney Eesti Täien-
duskoolis.

Õppetöö Sydney Eesti Täienduskoolis on rajatud rohkem klubitöö alusele. Õpilased on jagatud rühmadesse vanuse ja teadmiste alusel. Rühmade arv oleneb õpilaste arvust.

Eesti täienduskoolide peamiseks tähtsuseks paguluses tuleks pidada lastele emakeele oskuse õpetamist nii sõnas kui kirjas. See oleks aluseks igale noorele tunda end eestlaste ühise pere liikmena ja annaks võimaluse tal end tulevikus täiendada eesti maa, rahva ja kultuuri tundmaõppimises kirjanduse kaudu.

Tähtsusest teisena oleks sõprussidemete sõlmimine teiste eesti lastega. See kasvataks ja süvendaks rahvustunnet, aitaks hoida emakeelt kõnekeelena ja annaks lootust ja usku Eesti Vabariigi taassündi.

Teised õpetatavad ained emakeele kõrval peaksid olema: Eesti ajalugu ja maateadus ning laulmine. Piiratud aja tõttu ei saa täienduskoolis omandatud teadmiste hulka just suurena loota, kuid sorav ja vigadeta emakeel peaks olema rikkuseks, mida iga täienduskoolist lahkuv noor endaga kaasa viib. Olgu allpooltoodu üheks näiteks, kuidas korraldada täienduskooli tööd antud võimaluste piirides.

Sydney Eesti Täienduskool töötab iga laupäev kella 10 - 1-ni, välja arvatud laupäevad, mis langevad Austraalia koolide vaheajale. Iga koolipäev algab hommikuse kogunemise ja palvusega. 15-minutiline aeg täidetakse õpetaja sõnavõtuga, mille sisu võiks näiteks olla järgmine:

- 1) Vajaduse korral selgitada õpilastele koolis valitsevat korda.
- 2) Kooli ja teiste eesti ühisürituste teatamine ja propageerimine.
- 3) Rahvuslike tähtpäevade meeldetuletamine.
- 4) Üldtuntud tegelaste tähtpäevade mälestamine.
- 5) Mitmesuguste noorsoo ja rahvusliku kasvatusväärtusega jutukeste jutustamine või lugemine jne.

Iga selline kogunemine lõpeks lühikesse palvusega meie usuliste tunnete kinnitamiseks.

Hommikupalvusele järgneks 3 õppetundi, neist 2 tundi eraldi rühmadele ja kolmas tervele koolile ühine laulutund.

Rühmitamisel aluseks oleks õpilaste vanus ja arenemisaste, samuti teadmised. Kuna Sydney Eesti Täienduskooli õpilaste vanus on olnud enamikus 5-14 aastat, siis rühmitamine peaks toimuma järgmiselt:

I rühma moodustavad 5-, 6- ja 7-aastased,

II rühma 8-, 9- ja 10-aastased,

III rühma 11-, 12- ja 13-aastased.

Erandeid võib teha, kui õpilase teadmised ja võimed seda eeldavad.

Töö eri rühmades peaks vastama õpilaste arenemistasemele. Nii saab I rühma töö piirduda peamiselt emakeele lugema- ja kirjutamisõppimisega. Kogemused on näidanud, et suurem osa lapsi tuleb täienduskooli ilma lugemisoskuseta, kuigi emakee-

le varase lugemaõppimise tähtsust enne võrkeelset sunduslikku kooli on meie ajalehe veergudel selgitatud. Näit. M. Meiuuse artikkel "Emakeele õppimine võõrsil". Nii tuleb paratamatult alustada täienduskoolis tähtede õppimisega, kasutades laste arenguastmele vastavat meetodit. Pearaskus langeks õppimishuvi tekitamisele sel teel, et kasutatakse huvitekitavaid õppevahendeid, joonistamist tahvlile, nalju ja mängu. Lugemaõpetamisel aitab palju kaasa H. Rajamaa "Aabits ja emakeele lugemik" - aabitsa osa. Paralleelsest tähtede õppimisega õppida ka nende kirjutamist suurte trükitähtedega ning hiljem üle minna väikestele trükitähtedele. Kui aeg võimaldab, teha algust ka kirjatähtedega.

II rühmas langeb peaarhvk emakeele lugemisõppe arendamise kõrval õigekirjale. Lugemikuna kasutada H. Rajamaa "Aabits ja emakeele lugemik" - lugemiku osa ja hiljem, kui olemas, võib kasutada H. Rajamaa "Eesti lugemik I". Õigekirja õppimisel aitab palju kaasa H. Jänese "Meie emakeel I". Ühtlasi tuleks laiendada õpilaste aktiivset sõnavara ning arendada jutustamisõppust, alguses vastamisega küsimustele, hiljem ümberjutustamise abil. Õigekeelsuse osas selekteerida raamatute antud harjutusmaterjal, kasutada olulisem, kuna aega ei jätku kõigi harjutuste läbitöötamiseks. Soovitav teha ka etteütlushi. Selles rühmas peaks algama ka kodumaa ajaloo ja maateaduse õpetamine. Maateaduse käsiraamatuks on kasutada A. Lehti "Eesti" ja ajaloo õpikuks J. Parijõe "Möödunud ajad jutustavad".

III rühma kuuluvad õpilased 11 aastast alates. Seega lasub õppetöö raskuspunkt

just sellel rühmal. Eduka töö eelduseks on küllaldane emakeele oskus sõnas ja kirjas. Muidugi tuleb seda oskust veel edasi arendada lugemise ja õigekaeelsuse õppimise näol. Suurem rõhk panna jällegi sõnavara rikastamisele ja jutustamisoskuse arendamisele. Tuleks tutvustada õpilasi meie tähtsamate kirjanike loominguga, esile tõstes Eesti ärkamisaega ja selle aja tähtsust edaspidises rahvuskultuurilises arengus.

Emakeele õpetamise kõrval peaks niisama palju aega pühendama kodumaa maateadusele ja ajaloole. Raske on siin kellelegi teha ettekirjutusi, kui palju aega just kummalegi ainele pühendada, kuid arvan, et praktiline töö ise määrab selle. Igal juhul ei saaks see olla rohkem kui pool tundi kummalegi ainele igal koolipäeval.

Laulutunnis püütagu lastele õpetada eesti lauluvara ja Eesti hümnid lauldaoskamine peaks olema iga täienduskooli õpilase auküsimuseks.

E. Valdmäe.

"TÄIENDUSKOOLI METOODIKA"

Hädavajalik käsiraamat.

Iga õppeaine läbivõtmise aluseks koolis on õppekava ja õpik. Kui õppekava näeb ette aine ulatuse ja käsitlemise viisi, siis õpik määrab läbivõetava materjali järjestuse ja näeb ette metoodika - kindlustab õppetöö terviklikkuse. Hoopis raskem on see täienduskoolis, kus õppetöö toimub juhuslikult, kavata - ja kus sageli puudub isegi õpik. Ka erineb täienduskooli metoodika tunduvalt algkooli me-

toodikast, sest tingimused õppetöoks, õpilaste koosseis, õpetatava aine eesmärk ja kõik muu ei ole enam võrreldav koolitööga kodumaal - ning õppe- ja töökavaga normaalses koolis.

Täienduskooli võime võrrelda köstrikooliga, mis eksisteeris kuni ärkamisaja lõpuni. Selleski koolis kõneldi siis eesti keelt ning õpetati lugemist ja kirjutamist. See oli rahvuslik vajadus ja üks meie iseolemise eeldusi. Õpetamine ise aga kulges etteütlemise ja kordamise vaevarikast rada mööda. See meetod on nüüd sobiv ka täienduskoolile, mille juures sellele etteütlemise-kordamise vahelduvale mängule võime lisada veel laulmise, sest ka laulude kasutamine eeldab lugemist ja sõnade tähenduse seletamist, ilma milleta ei ole mõeldav laulusõnade kätteõpetamine.

Lugemise ja kirjutamise õpetamise kõrval õpetaja peab sisendava jõuga kõnelema Eestist. Parim viis kodumaa tundmaõppimiseks on pilt-meetod, mis seotud sõnalise saatega. Meenutame selles osas õpetaja K. Hintzeri "Ülevaadet kodumaast" koos helisaatega. See on võtte, et aine lastesse kinnitub eluks ajaks. Ka märgime, et rahvuslikke aineid me ei käsitle täienduskoolis mitte teoreetilise või intellektuaalse huvi pärast, vaid olulise vajaduse sunnil, sest seda, mida täienduskoolis anname lastele, vajavad nad eluks. Samuti algab nii ühiskondliku teadvuse ja rahvusliku meelsuse äratamine.

Lähtudes täienduskooli erinevusest õpetaja peab juba kohe, õppeaasta alguses, jaotama kogu õpikus esineva materjali aktiivseks ja passiivseks. See tähendab: osaks, mida eesti noored ilmtingimata peavad teadma ja tundma, ning osaks, mis pole

oluline või mis täiendab eelmist. Aktiivse õppematerjali laseme õpilastel eraldi märkida - või kui on võimalik, kirjutame selle eraldi veel töövihikusse. Kui õpilane tuleb vastama, toob ta kaasa oma töövihiku, mida õpetaja osaliselt sealsamas kontrollib. Ka on täienduskoolis väga oluline kordamine, mida tuleb kasutada igal võimalusel.

Nõudeks on, et kui noored lõpetavad täienduskooli, nad peavad oskama lugeda raamatu tekste sõnu ja häälikuid moonutamata (õige hääldamine ja rõhutamine). Samuti peavad nad kõnelema eesti keelt. Et seda saavutada, tuleb vajadusel selleks kulutada kõik tunnid. Ka maateaduse ja ajaloo tunnid, valides aga siis lugemiseks ainult need palad, mis käsitlevad eesti ajalugu ja maateadust.

Kõnelemise arendamiseks on nõutav üldiselt kasutatavate sõnade omandamine. Ka peab iga õpetaja pidevalt jälgima õpilaste kõne sisu ja vormi, hääldust, intonatsiooni, sõnade valikut ja lausete ehitust. Õige kõne (omavahelise jutu) tingimuseks on selge kujutlus sellest, mida tahetakse ütelda. Hoolitseda tuleb, et õpilaste kõne ei jäljendaks kas asukohamaa noori või raamatut, vaid annaks edasi nende oma veendumusi ja tõekspidamisi.

Väga oluline täienduskoolis on tekstimaterjali valik eesti keele tundideks, sest tekstimaterjali valikust sõltub suuresti kogu keeleõpetuse tõhusus, sellest oleneb õpilaste rahvusliku kasvatusse efektiivsus. Tekstide valimine on õpetaja töös üks raskemaid: iga lauset tuleb kaaluda nii sisu, stiili kui ka grammatilise küllastuse poolest. Tekstid peavad õpilastele arusaadavad olema ilma pikemate õpetajapool-

sete kommentaarideta, nad ei tchi sisaldada palju tundmata sõnu ega väljendeid, millede seletamine võiks tunni otsesest teemast kõrvale viia. Kasutatavad tekstinäited ei tohi olla trafaretsed, ilmetud või koguni mõttetud.

Et noortele meeldiks käia eesti koolis, peab täienduskoolis huvitavuse printsiip õppe- ja kasvatustöös leidma tunduvalt suuremal määral rakendamist kui tavalises koolis. See tähendab, et tunni käik peab olemavahelduv, elevust tekitav ja haarav. Selleks tuleb kasutada kõiki võtteid ja vahendeid (pilte, kitsasfilmi, ajalehelõikeid, võistlust, premeerimist ja auhindamist, kahekõnet, kõnekoori, kiitust, õpilaste ettekandeid jne.), mis on käepärast.

On soovitav õppetöö täienduskoolis individualiseerida, kasutada töökooli meetodit, aktiivsuse põhimõtet ja rühmatööd, mis tulemusi-andvamad kui üldiselt kasutatav küsimis-kostmismeetod. Lähtuda tuleb alati otseselt praktilistest esilekerkivatest vajadustest. Ajaloo ja maateaduse tundides tuleks kasutada "vanaemade meetodit" - nende videviku jututundi, mis vanaasti eesti kodus haaras kõigi kuulajate meeled, sest säärane esitus on põnev, seikluslik ja uudne.

On päris loomulik, et täienduskoolis eesti keele õpetamisel võime üsna edukalt kasutada ka omariiklus-aegse algkooli võõrkeele meetodikat: selle lihtsust, sõnavara vähesust, näitlikkust ja ka asukohamaa keelt. Nagu võõrkeele juures tuleb nüüd ka emakeele juures lasta õpilastel pideva sõnavara rikastamise otstarbel täita mitmesuguseid ülesandeid. Rakendada tuleb nii kuulmine kui nägemine, samuti ka motoorne mälu (liigutused).

Uue aine - või iga uue sõna - esitamine on õpilase suhtes uue reaalsuse tunnetamine, olgugi, et õpitavad tõesed on teiste poolt juba ammu avastatud. Sellele vastavalt tuleb ka täienduskoolis kasutada tunnetamist, mis viib elavalt kaemuselt (materjali esitamine, vaatlus) abstraktssele mõtlemisele (reeglid, iseloomustus, kokkuvõtte) ja sellelt praktilisele kasutamisele (ülesannete lahendamine, lausete moodustamine, kõnelemine, kontroll). Esimeses ja teises tööjärgus kasutame induktiivset meetodit, kolmandas deduktiivset. Töö aga tuleb igas järgus korraldada nii, et õpilased harjuksid eesti keeles mõtlema, sest keel on ju vahetult seotud mõtlemisega ning võõrsil elades ja võõrast keelt väga sageli tarvitades on emakeeles mõtlemise arendamine keeleõpetuse tähtis ülesanne.

Õpetajate tähelepanekud näitavad, et seni täienduskoolides on osutunud kõige kohasemaks vestlusmeetod. See võimaldab hästi klassi (=rühma) aktiveerida, jälgida, kuidas õpilased käsitlesest aru saavad, distsiplineerida õpilaste mõtlemist ja arendada eesti keeles kõnelemist. Ka peab täienduskool, kus kasutada nii vähe õppetunde, õpetama õpilasi iseseisvalt töötama raamatu järgi. Vanemate õpilaste osas on soovitatav õpetada neid kasutama ka "Väikest õigekeelsuse sõnaraamatut."

Õpilased peavad alati selgesti teadma, milleks üks või teine ülesanne on vajalik, et nad sihiteadlikult oma jõudu pingutaksid. Ka on see õppetöö edu üks tähtsamaid eeldusi. Samuti noorte endi aktiivsus. Klassi (=rühma) aktiivsust saab õpetaja tösta tunni struktuuri, oma käitumise ja mõningate meetodiliste võtete abil. Nii -

näiteks - on eesti keele kõnelemise oskuse arendamiseks üks parimaid võtteid vestlus kodumaa piltide järgi. Alguses see võib olla ühesõnaline nimetamine (mets, kask, siga, kivi jne.), hiljem lühilause-line vaatlus (jutustamine).

On soovitatav, et laused - ja näited - eesti keele õpetamisel (kirjutamisel tahvli-le) valime kas maateadusest või ajaloo-st (näiteks: Tallinn on Eesti pealinn; Võru linn asub Tamula järve ääres; Konstantin Päts oli Eesti Vabariigi president jne.) või seome kirjanike nimedega. Nii saame mängides ka pildi eesti maateadusest, aja-loost ja kirjandusest. Ei ole ka üleaarne, kui vahel toome tundi kaasa mõne eesti aja-lehe ja loeme säält (leheküljed noortele) huvitavat ja aktuaalset, sest täienduskoolis tuleb kasutada kõiki rahvuslikke vahendeid eestluse sisendamiseks ja eesti keele õpetamiseks.

Neid näiteid, kuidas korraldada õppetööd - ja üksikuid tunde - täienduskoolis, on palju. Et need oleksid kättesaadavad kõigile õpetajaile, on vajalik, et juba lähemal ajal ilmuks "Täienduskooli metoodika". See peaks sisaldama peale üldnäidete ka täienduskoolidele sobiva eesti keele, eesti ajaloo ja eesti maateaduse metoodika lühikursuse. Samuti sisaldama kõigi meie täienduskoolide õpetajate kogemused ja võt- ted, mida nad kasutavad oma koolis rahvus- like ainete õpetamisel. Ei ole kahtlust, et see kõik aitab elustada tööd täiendus- koolis, muuta selle sisukamaks, mitmekesi- semaks ja huvitavamaks. See on vajalik, sest meie täienduskoolides toimub ikka veel kat- setamine: otsitakse sobivat töömeetodit. Seda teevad õpetajad - igauks - omal käel. Kuid teame, et ainult metoodiliselt õige

ja sihikindel koolitöö kindlustab õige eesti keele. Ühtlasi on käesolev üleskutse kõigile täienduskoolide õpetajaile: saata ülevaade (kirjeldus) oma õppetegevuse (meetodite ja võtete) kohta Eesti Õpetajate Keskuhingule.

L. Lumiste.

EESTI AJALUGU JA MAATEADUS

TÄIENDUSKOOLIS.

Haridusminister A. Jaaksoni poolt 21. sept. 1937.a. kinnitatud "Eesti algkooli õppekavades" on eesti ajaloo kasvatuslike ja õpetuslike eesmärkide kohta öeldud järgmist:

"Ajaloo ja kodanikuõpetuse sihiks on arendada ajaloolist meelt ja mõtlemist ning kasvatada rahvustunnet ja isamaa-armastust, süvendada noortes riiklikku meelust, kasvatada neist teadlikke kodanikke ja äratada neis tahet rakendada end Eesti riigi ülesehitavasse töösse ja rahvusliku kultuuri teenistusse; kasvatada lugupidamist teistest rahvustest ja nende kultuurist.

Teadmiste ja oskuste alal on ajaloo ja kodanikuõpetuse ülesandeks eesti rahva omapärase ajaloolise arengu mõistmiseks ning ühiskondlikuks ja riiklikuks eluks vajalike teadmiste andmine.

Ajalooõpetuse tähtsamaid ülesandeid on kasvatada õpilast Eesti rahva väärtuslikuks liikmeks ja riigikodanikuks. Et seda saavutada, peab laps eesti rahva saatust inimühiskonnas teadma, sellele sisemiselt

võimalikult kaasa elama ja mineviku kaudu olevikku mõistma õppima. Seega tuleb ajaloo õpetamise tulipunkti seada kodumaa ajalugu, esile tõstes eriti neid momente, kus rahva tugev elujõud ja terve elutahe välja lööb. Meie ajaloo traagiliselt silmapilkudeski tuleb leida rahva kangelaslikku võitlust ja elutahet. Igatahes ei pea ajaloo käsitlemisel aset leidma mingisugune haletsemine ega halisemine, seda enam et see tundub ajaloo võltsimisena. Meie ajaloo uuemad uurimused on muistselt iseseisvuse ja isegi orduajast esile toonud palju andmeid ja avastanud seisukohti, mis selliseks haletsemiseks sugugi põhjust ei anna. Eesti rahva pikk kangelaslik võitlus oma olemise ja asukoha eest, mis sajandite jooksul on avaldunud kord aktiivseis võitluses, kord kangelaslikus passiivsuses vastupanus ja lõpuks välja jõudnud iseseisva riigini ja rahvani teiste peres, peaks andma küllalt võimalusi noore kodaniku iseteadvuse kasvatamiseks."

See väljavõtte oli esitatud selleks, et uuesti meie silmade ette manada ajaloo õpetuse eesmärki iseseisva Eesti koolis. See on kehtiv ka tänapäeval, ainult meie eriolukorra tõttu võõrsil, on see veidi nihkunud teisele pinnale: rahvuslikkuse rõhutamine pälvib õigustatult esikoha.

Arvestades seda, et lapsed põhikoolis saavad korraliku ettevalmistuse üldajaloos ja kõigi muu eeltooduga, võime oma ajaloo õpetamise keskendada peamiselt oma rahvusliku olemasolu selgitustööle. Eesti ajaloo õpetamise eesmärgiks täienduskoolis on: õpilastele anda teadmisi oma rahvuslikust põlvenemisest, kuuluvusest ja arenguloost. Sisendada neisse teadmisi

cestitlaste õigusele oma maale, kus nad on elanud aastatuhandeid ja võidelnud selle maa ja oma õiguste eest. Eestlased on olnud võimalised korraldama oma ühiskonda juba vanal ajal ja on loonud Eesti Vabariigi, mis oli moodsaim ja eeskujulikult korraldatud riike Euroopas. Sisendada noortesse usku vabaduse ja õiguse võidusse ja Eesti vabaks ja iseseisvaks saamisenisse eriti.

Sellise eesmärgi fikseerimine ei ole täielik ega kaugeltki küllaldane. Kuid need katselised põhijooned tahavad vihjata sellele suurele erinevusele, mis on ajaloo õpetamisel tavalises normaalkoolis ja täienduskoolis. Täienduskooli õppeaeg on nii piiratud, et sellest ei piisa ei kivi-, raua- ega pronksiaja selgitamiseks. Pealegi tehakse seda päris põhjalikult rootsi koolis juba koduloo tundidest alates. Erinevused meie ja teiste maade vahel selles pole olulise tähtsusega. Samuti ei oma rahvusliku kasvatusse seisukohast tähtsust, kuidas keskajal orduvõimud, piiskopid, vasallid ja teised võimused meie maal kaklesid. Ei ole ka tähtis see, kuidas üks või teine võõrast rahvusest pastter "armast maakeelt" väänas. Ka ei ole täienduskooli õpilastele oluline, kas see oli nüüd Meinhard, Berthold või Albert, kes seisis vallutajate eesotsas.

Mis puutub aine valikusse - üksikute sündmuste kavva võtmisse ja väljajätmisse - siis on siin kolm põhiouet, mida tuleb arvestada: ajalooline ühtlus ning ter-
viklikkus, õpilaste vanus ja kooli ajali-
ne marginaal.

Ajaloolise terviklikkuse ja ühtluse huvides ongi vajalik kindel ja hoolikalt läbimõeldud kava. Selle tõttu on ka raske-
si suuremate ja hoopis teiseks otstarbeks

koostatud raamatutega. Nendest üksikute kärbete ja peatükkide väljanoppimisega muutub käsitus lünklikuks. Valik tuleb teha suure hoolikusega. Kogemused on näidanud, et siiski parem haarata vähem ja seda käsitleda sügavamalt. Pinnaline ja üldsõnaline üle ajaloolahetekülgede jooksmine tüütab lapsed, teeb aine neile eba-huvitavaks ja kaotab nende huvi mitte ainult ajalootunni vastu, vaid üldse eesti ajaloo vastu. Sellega osutame karuteene rahvuslikule tööle.

Kava kui ka õpperaamat peab haarama siiski maksimaalselt mõeldava materjali-hulga, millest siis õpetaja tarbekorral võib teha valiku. Kuid see valik ei tohi olla suvaline või juhuslik, vaid sama kindla printsiibi järgi, et säilitada terviklikkust. Siingi kehtib sama teetä-his - mitte hulk, vaid sisuline tihedus. Oluline ei ole mitte nimeid, aastaarvud, sündmuste kuiv loetelu, vaid elav sisu ja ajalooline käik.

Suureks raskuseks materjali valikul on õpilaste vanus. Eesti ajaloo käsitlemine täienduskoolis toimub vanemas grupis, kus õpilaste vanus on 10-13 aastat. See iga ei ole veel küps komplitseeritu-mate ajalooliste ja ühiskondlike probleemide mõistmiseks. Seepärast on selles eas kõik pikad ühiskondlikud arutlused riigi-korrast, sotsiaalsest olukorrast ja muust seesugusest tarkusest ülearused. Küll on aga see iga vastuvõtlik sõdade, seikluste ja elulookirjeldustele. Meie ajalugu ei ole eriti rikkalik seesuguse materjali poolest, mis sobiks ülesseatud eesmärgi teenimiseks. Kuid hea tahte juures leidub ka meie ajaloo põnevaid ja huvitavaid seiku, mida edukalt saab pöimida ajaloo

käiku. Need võivad olla küll vähemolulised kui suured poliitilised sündmused samast ajast, kuid neil on see hea omadus, et lapsed seesugust juttu kuulavad huviga, loevad põnevusega ja mis peasisi: neis kasvab huvi oma ajaloo vastu. Kui saavad suu-remaks, küll nad siis loevad ka need targad raamatud läbi.

A aline piir on siiski kõige kurjem vaenlane ajaloo õpetamisele täienduskoolis. Ka suuremaiski täienduskoolis ei ole nädalatundide arv täienduskoolis üle 6. Paljudes on aga see veelgi väiksem. Arvestades emakeele õpetamise kesket ülesannet, jääb ajaloole üks tund nädalas - see on c:a 30 aastatundi. Kui arvestada seda, et ajaloo-kursuse käsitlemine toimub peamiselt kahel viimasel õppeaastal, siis tuleb kogu kursus läbi võtta 60 õppetunniga. Kuna enamikus koolis need õppeaastad töötavad koos, ühe klassikomplektina, siis ei ole praktiline neid ka ajalootunnis eraldada erikursusteks. See tooks kaasa suure ajakulu ja töö lõhestamise. Palju viljakam on töötada koos ja kogu kursus jaotada kahele õppeaastale: ühel õppeaastal kuni a. 1917 ja teisel aastal Eesti Vabariigi tekkimine ja iseseisvusaeg kuni tänaseni.

Seesugune jaotus toob enesega kaasa nähte, et ühel aastal lapsed eesti ajaloo õppimist alustavad iseseisvuse ajaga ja alles teisel aastal lähevad "tagasi" muistsesse aega. Ent siin tuleb valida kahe pahe vahel: kas kulutada asjatult aega või teha see "tagasihüpe". Kogemused on näidanud, et viimane on siiski töötulemusilt edukam. Sama hüppelist meetodit kasutatakse ka normaalkoolides mitmesugustel didaktilistel kaalutlustel.

Mida saab siis mahutada selle 60 tunni piiridesse?

Kui ma eesti ajaloo õpetamise esmaseks eesmärgiks seadsin ülevaate andmise eestluse olemasolust, põlvnemisest ja arengu- loost, siis mõtlesin ma eeskätt, et las- tele selgitada meie kuulumist soome-ugri tõugu, näidata selle teise hõime ja keel- konda kuuluvaid rahvaid ja nende saatust. See peab toimuma huvitavalt, piltlikult (mitte seesuguse tagurpidi asetatud skit- siga, nagu see leidub "Eesti ajaloo noor- soole"). Järgnevalt: eestlaste asumine Balti mere äärde ja kuhu jäid või kulge- sid teised hõimud. Kivi-, raua ja pronksi- ajast võib väga kergelt üle hüpata. Pikemalt tuleb peatuda eestlaste oma ühis- konna korraldamisel: pered, külad, kihel- konnad, maakonnad, vanemad, kombed, usund, elu- ja tööviisid. On hea, kui see toi- muks reljeefseis jutustusis, värvirõõm- sais ja elavais kirjeldusis ja piltides. Seejuures tuleb vältida kahtlevaid ja ole- tatavaid vorme ja mitmesuguseid erinevaid varjundeid. Teaduslikes väljaannetes on need omal kohal, kuid lapses tekitab see vaid kindlusetust ja segaseid tundeid: kui raamatu autor ega õpetaja ei tea ega ole kindel, kuidas siis laps peab suutma ot- sustada ja orienteeruda. Kui olukord on väga ebakindel, siis jäetagu see koht raa- matust hoopis välja. / 6 t./

Eestlaste muistne vabadusvõitlus tuleb käsitlemisele üksikute episoodidena võit- lusist: Ümera lahing, Paala lahing, võit- lus venelastega, võitlus Tallinna all, Saaremaal- ja veidi hilisemast Jüriöö. Need üksikud pildid tulevad ühiseks sün- teesiks kokku viia ja sellega see ajajärk lõpetada. / 6 t./

13. - 18. sajandiga ei ole põhjust lapsi palju piinata. Missugune ordu või piiskop teisega meie maal tülitsetes, maid ja gas või kauples, ei vii maid ajaloo õpetamisel ülesseatud eesmärgile lähemale. Küll aga röövib palju aega, koormab lapsi ja teeb selle aine raskeks. Mõne märkmega võiks peatuda esimese eestikeelse raamatu ilmumisel, rootslaste saabumisel, koolide rajamisel, Tartu ülikooli asutamisel jne. / 3 t./

Järgmine ja viiane periood eesti ajaloo enne iseseisvust tuleb pühendada peamiselt ärkamisajale ja selle tegelastele. Siin on meil esitada seesuguseid kultuurisiksusi kui Kreutzwald, Faehlmann, Jannsen, Hurt, Jakobson j.t., kelle kaudu on kergem lastele teha arusaadavaks ka ühiskondlikke uuendusi ja saavutusi, mis hiljem löid soodsa eelduse iseseisvaks riigiks. Ent siin kehtib jällegi sama nõue: mitte pikka ja tarka juttu ühiskondlikest ja poliitilistest muudatustest, vaid konkreetseist saavutustest ja tublidest aatelistest meestest. / 12 t./

Lõpuks kordamisi ja kokkuvõtteid ja sobivate tähtpäevade puhul sündmuste meenutamisi. / 3 t./

Teine pool kursusest, mis käsitleb meie iseseisvuse sündi, Vabadussõda ja riikliku organisatsiooni väljaehitamist ning majanduselu tõusu, on nii lühike ja tihe sündmusist, et siin midagi pole vahele jätta. Materjali valikul on vaja silmas pidada, et edasiantav pilt oleks õigetes proportsioonides, elav ja laste arusaamisele jõukohane. Materjali on selleks enam kui küllaldaselt. Selle üksikasjalik loetelu pole siin vajalik ega luba seda ka mulle lubatud ruumi piir.

Kõik see, mis oli eelpool öeldud ajaloo

käsitlemise kohta, on kehtiv ka eesti maateaduse õpetamisel täienduskoolis. Eesti maateadus ei moodusta õieti iseseisvat õppeainet, vaid väga tagasihoidliku täiendava lõigu Eesti osas neile teadmislile, mida õpilased omandavad põhikoolis üldmaateaduse tunnis. Kuna rootsi algkoolis geograafiliste üldmõistete selgitamine ja maadeteaduslike algmõistetega tutvumine algab juba õige varakult, koduloo (hembygdslära) tundides, siis on eesti õpilastel juba enne eesti maateaduse õpetuse algust (tavaliselt 4, õppeaastal) küllaldaselt eelteadmisi näit. kaarti lugemises, kompassi käsitsemises ja teistest geograafilistest mõistetest arusaamises. Seega ei ole täienduskoolis enam vaja aega kulutada sellele geograafiaõpetusele nii vajalikele eelteadmiste õpetamisele, vaid me võime oma ainele läheneda otsekohe.

Langeb ära ka terve rida neist eesmärkidest, mis on aluseks põhikoolis moodsale geograafia õpetamisele. Meie ainsaks eesmärgiks on: tutvustada eesti lastele Eestit - seda maad, kus on nende iidne häll - ja sisendada nendesse armastust selle maa vastu.

See eesmärk on nii selge ja lihtne, jah, endastmõistetav. Kuid sama kerge ja lihtne ei ole selle saavutamine. Kõigepealt puuduvad meil selleks ajakohased õpperaamatud, kaardid, pildid, filmid jne. Need moodsad õppevahendid on aga ülitähtsad, et piiratud ajaga saavutada häid tulemusi. Kõiki neid vahendeid saavutada ühekorraga ei seisa meie võimuses. Kuid üks väike abiraamat - (Mispärast mitte koos ajalooõpikuga?) - ei peaks olema võimatu. Ka värviliste valguspiltide seeria koostamine ja välja andmine ei tohiks olla ülejõu-

käiv. Kui nüüd õpetaja seda materjali oma isiklikust kogust komplekteerib seesuguste väärtuslike raamatutega, nagu seda on "Meie maa", "Eesti talu" j.m.m. seesugune kaunis pildiväljaanne, siis ei tõi see eriti olla raske, et lastele anda õigus ülevaade Eestist. Seega on esimene pool eesmärgist saavutatud.

Ülesseatud eesmärgi teine pool - inustada neis armastust selle maa vastu - ei ole aga sama kergesti saavutatav. Maa suuruse ja arvudega saame siin vähe imponeerida. Selleks on Eesti liiga väike, võrreldes teiste maadega, mida õpitud tundma põhikooli geograafia tundides. Ka ei kannata meie pildid tehniliselt võrdlust moodsa filmi- ja fotokunstiga. Meile, vanemaile, teeb neid armsaks mälestuste uduloor, mis hõljub meie hinges. Kuid lastel ei ole seda võlutegurit. Seepärast on väga suure tähtsusega piltide valik. Selle vastu patustatakse sageli isegi esinduslike teoste koostamisel, eriti eesti maa- ja taluelu kujutamisel.

Näiteid on üleliia palju. Muidugi võidakse väita, et see on ju realiteet. Õige. Ent kui me tahame oma noortes äratada huvi ja armastust kodumaa vastu - maa vastu, kus nad kunagi oma elus pole viibinud, siis peame siin lähtuma turismi-printsiipest, mitte aga tõe ja teaduse püüdlusist näidata oma maad kaunimas valguses. Turistidele ei näidata tagahoovi ega külalistele kolikambrit. Kuigi ka need kuuluvad realiteedi juurde. Sama ja veelgi enam on see nõue kehtiv noorte kohta, kes sel viisil esmakordselt tutvuvad oma kodumaaga. Esimene mulje on sageli määrava tähtsusega. Meie ei pruugi muidugi lastele luua mingit võltsi pettepiltili oma kodumaast. Kuid me peame arvestama

kõiki neid psühholoogilisi tegureid, mis kõnelevad kaasa muljete kujundamisel lapse hinges. Palju oleneb siin õpetaja oskusest ja võimetest, et seda pilti kodumaast muuta võlurvaks, veetlevaks ja armsaks.

Õpperaamatute autorid ja eriteadlased on näidanud, et ka meie väikesest kodumaast võib kirjutada suuri ja pakse raamatuid. Arvestades täienduskooli ajalise marginaaliga, on vajalik hoolikas materjali valik, et see pilt, mille me õpilasele anname, oleks siiski terviklik ja küllaldane oma kodumaast. Aeg ja õpilaste vanus dikteerivad piirid. Raskem, vähemoluline ja ebahuvitav tuleb õppekava kui ka õpiku koostamisel halastamatult heita kõrvale. Samuti tuleb jätta välja kõik, mis on ajakäigus kiiresti muutuv: majanduslik, sotsiaalne, poliitiline ja administratiivne geograafia. Oluliselt tuleb kodumaa tundmine ehitada looduslikule ja maastikulisele alusele. Administratiivset jaotust on õigem käsitleda eesti ajaloo seoses, vastavalt ajajärkudele. Majandusliku geograafia õppimiseks on lapsed veel ebaküpsed. On asjatu neid koormata arvude ja andmetega, millel pole püsivat väärtust ja mis nii-kui-nii ununevad.

Vastavalt rootsi algkooli õppekavale on lapsed neljandal õppeaastal juba suutelised kaarti lugema. Seega võime kodumaa tundmist alustada Eesti Vabariigi piiride kindlaksmääramisega kaardil. Üldasendi, piiride, naabrite ja muude tüüpiliste nähete määritlemise järele võime kohe minna üle Eesti maastikulisele jaotusele. Et see ei kujuneks ainult teoreetiliseks jutustamiseks, on vajalik,

ket õpilased kontuurkaardi abil ise valmistaks maastikulise jaotuskaardi, soovitava värvilise ja tüüpiliste eriomaduste graafilise märkimisega. Paljud õpetajad püüavad seda vältida ja ütlevad, et see olevat niigi napi aja raiskamine. Et see aeganõudev on, selles pole kahtlust. Kuid, et see oleks aja "raiskamine" ei pea paika. Kogemused kinnitavad, et need teadmised, mis õpilane omandab praktilise kaastööga, istuvad hoopis sügavamini, kui see mida saavutatakse nn. loengutega. Ka pakub õpilastele seesugune isetegevus palju suuremat naudingut ja rahuldust, kui kuiv jutustus või lugemine. Nii siis: pigem vähem ja sügavamini, kui palju ja pealiskaudselt.

Eesti loodusest, loodusvaradest, loomastikust ja taimestikust on võimalik piltide abil anda võimalikult põgus ülevaade. Kuid me ei tohi pildi väärtust siiski üle hinnata. Eriti kui on tegemist tehniliselt nõrga must-valge pildiga. Siin on vajalik, võimaluste piires, kasutada võrdlust kchaliku maastiku, kliimaatiliste nähete ja looma- ning taimeriigiga. Paratamatu on ka, et õpetaja vaevaks võtab need nimed kchaliku asukohamaa keelde tõlkida. On sageli nii, et lastele on puu, taim, lind või loom põhikoolist juba tuttav, kuid teda heidutab eestikeelne nimetus. Samuti kehtib see ka muude geograafiliste terminite kohta. Neidki tuntakse asukohamaa keeles. Pole vaja selgitada mõistet, vaid eestikeelset sõnavastet.

See on see raamkava, need põhijooned, milledele eesti maateaduse õppekava, õpiku sisu kui ka aine käsitletus täienduskoolis peaks vastama. Vastavalt eriolukorri-

le ja kohalikele võimalustele võib seda kokku suruda või avardada. Kuid kehtima peab jääma põhimõtte: mitte hulk vaid väärtus. Eesti ajaloo kui ka maateaduse õpetamisel ei ole oluline mitte see faktide hulk, mida me õpilasile suudame anda, vaid see, et me suudame neis äratada huvi ja armastust oma kodumaa ja selle ajaloo vastu. Kui me seda suudame, siis on neil hiljem küllalt võimalusi suuremaid teadmisi hankida. Kui me aga arvude ja kuivade igavate andmetega nende huvi suruname, siis ununevad õpitud teadmised kiiresti.

Muidugi ei tähenda see seda, et me ajaloo- ja maateaduse-tunnis faktidele hoopis vilistaksime ning ainult isamaalist juttu ajaksime. Viimase vastu on noored veelgi immuunsemad. Nende ainete käsitlemisel peab kõik oluline-faktiline materjal olema aluseks, mis on vajalik ülesseatud eesmärgi saavutamiseks. Seda peab koordineerima õppekava, seda peab sisaldama õpik. Kuidas selle abil jõuda eesmärgile - selle määrab õpetaja. See on õpetaja oskus ja kunst.

"Õpetaja on suurim kunstnik kõigi kunstnike hulgas. Maalikunstnikud, kujurid j.t. kasutavad surnud materjali. Õpetaja loob aga elavast materjalist," ütleb tuntud Austria pedagoog Rudolf Steiner, Täienduskooli õpetaja on aga kahekordne kunstnik - tema peab looma ilma vajalike loomisvahendita.

Jaan Kask.

AJALOO ÕPIK-LUGEMIK
TÄIENDUSKOOLELE.

See on kodumaatundmise raamat: maateadus ja ajalugu koos eesti täienduskoolile võõrsil. Raamatu eesmärgiks on - ajaloo osas: 1. anda ülevaade eesti rahva päritolust, töö- ja võitlusrikkast elust ning majanduslikest ja kultuurilisist saavutustest; 2. äratada ja kasvatada huvi, armastust ja lugupidamist Eesti ja eesti rahva vastu; 3. anda ülevaade meie ajaloolisist sündmusist; 4. näidata, et meil on õigus olla vaba ja riiklikult iseseisev ning 5. meenutada noorile kohustust eestluse alalhoiuks, omakultuuriliseks loominguks ning tööks oma rahva ja maa kasuks.

Kui kõneleme eesti rahva ajalooost, siis vastav käsitletu peab haarama meie rahva põlvenemise ja keelelise kuuluvuse, Muinas-Eesti vaba ajastu, mehise vabadusvõitluse, võõraste võimusahandid, ärkamisaja kutsuva koidu, iseseisvuse sünni, Vabadussõja, omariikluse, okupatsioonide kannatusaastad, elu võõrsil - ja usu: kord jälle on iseseisev Eesti.

See materjal tuleb jaotada peatükeks, et oleks võimalik esitada teatava ajajärgu sündmused tervikuna. Peatüki pealkirja jaoks tuleks õpikus anda terve lehekülg, et see võiks kanda nn. ajaloolist määritlemist ja vajalikkuse korral ka aastaarve. Samuti võiks sellel lehel olla peatükki iseloomustav pilt (=illustratsioon) ja motto (lühikatkend luuletusest, mõnest kõnest jne.) viisil, nagu see esineb EKK "Meie Maas".

On loomulik, et iga peatükk koosneb piltidest (=paladest). Peatükke kokku võiks uues ajaloo õpikus olla 17. Vastavalt sel-

lele - ja ainejaotusele - esineksid järgmised teemad: 1. Eestlaste päritolu ja keel; Muinas-Eesti; 3. Ristiusu tulek ja muistne vabadusvõitlus; 4. Sangarlikud vabastuskatsed; 5. Orduaja öös; 6. Vene-Liivi sõda; 7. Mitme võimu all; 8. Suur Põhjasõda; 9. Vene sunni- ja surveajastu; 10. Hommikut kuulutav ärkamisaeg; 11. Loov virgumine - ja uus vaimuvara; 12. Eesti iseseisvuse sünn; 13. Vabadussõda; 14. Oma-riikluse õnneaastad; 15. Ida ikkes; 16. II Maailmasõja keerises ja 17. Maapao-aastad võõrsil, mille juures viimane peatükk peab ühtlasi ka näitama, et kord on Eesti jälle vaba ja iseseisev riik. Üksikuile peatükele lisanduvad veel lugemispalad. Näiteks: "Vabariigi aastapäev", "Võidutuled", "Paju lahing", "Detsembriöö - 1. det. 1924" jne.

Ajaloo raamat Eestis oli - nii oma laadilt, meetodilt kui sisult - õpik, millele eraldi lisandus veel rikkalik saateaine. Kä noorte ettevalmistus (kodulugu I - III klassini) ja nende vanadustase oli ühtlane. Selle tõttu oli päris loomulik (alates IV klassist), et ajaloo ülesandeks oli teadmiste andmine õppekava ulatuses. Samuti teenis ajalugu ka rahvusliku kasvatuse sihte. Nüüd aga seisame kaugele erineva olukorra ees, eriti täienduskoolis. Selle tõttu meie ei saa ka enam kõnelda teadmiste andmisest, vaid ajaloo tunnis peame rõhu asetama elamusile. Mida rohkem neid on - ja mida tugevamad nad on, seda parem. Sellega ka ajaloo õpik ei tohi enam olla õppe- ja käsiraamat, vaid ta peab olema - ja ta võib olla - õpperaamatu ja saateaine süntees (ühendus). Sellest jõhtuvalt uues õpikus peab domineerima justustav meetod: haarav, lihtne ja südamlük. On loomulik, et nii surume tahaplaanile

teadmiste pakkumise osa, kuid äratame rohkem huvi ja armastust eesti rahva - ja üldse Eesti vastu, ning kasvatame neid eestlasi, kellel on taas julgust välja astuda eestlasena ja võidelda Eesti eest.

Selle sihi saavutamiseks - ja ka siis kui aega on vähe, ajaloo õppekava (samuti õpik) peab sisaldama neli eriosa. Need on: muistne vaba põlv ja vabaduse kaitse, võõraste võimusaajandid, uus riiklik iseseisvus ja ajajärk pärast baaside lepingut, See jaotus võimaldab näidata ajaloolist õigust, mis meil on Meie Maale, ja meie esivanemate vaba elu. Kõiges muus aga tuleb lähtuda eestlaste elukäigust ning kõike kõrvalist (sõjad ja sündmused) käsitleda vaid selles ulatuses, mis meie rahva elujärje näitamiseks ja põhjendamiseks vajalik on. Tulipunkti peab moodustama meie riiklik iseseisvus. Pärastised sündmused, alates aastast 1939, peavad kajastama seda ülekohut, mis osaks sai meie rahvale, kelle ajalugu näitab, et tal on õigus olla vaba ja iseseisev. Selle juures kõige esitamine olgu lihtne, asjalik, tõesetruu ja usutav.

L. Lumiste

MAATEADUSE ÕPIK ILMUMISEL.
(Jutuajamine selle autoriga.)

Juba kauemat aega on mitmete erimaade koolitoimkonnad kaalunud kodumaatundmise õpetamise probleemi paguluses - ja nad kõik on asunud ikka ja jälle samale seisukohale: esimene samm selleks on - vastava õpiku koostamine.

Iima õpikuta pole see töö üldse ette-

kujutatav, sest meil tuleb tutvustada meie kodumaa loodust, tema elu ja olu noortele, kes on juba sündinud paguluses, ja kes omad ettekujutused kodumaast on ammutanud ainult mõnede kaasatoodud raamatute või ka paguluses kirjastatud sel- lelaadilistest raamatuist.

On loomulikult selge, et seesuguse õpi- ku koostamine pole kerge töö. Kõigepealt on peaküsimumuseks, selle raamatu metoodi- line ülesehitus. Kodumaal olles oli see asi palju lihtsam. Kõigele sellele li- saks, mida tehti kooli-klassis, sõideti kevadel ekskursioonile, noored sõitsid noorte laagritesse, samuti ka vanematega koos suvitama. Ise-enesest mõista kõik see omas otsesest väärtust kodumaatundmise alal, kui sellele veel juurde lisada õi- ge avar õpikute, piltide, fotoalbumite ja postkaardide kogud.

Käesolevate ridade kirjutajal oli soodne võimalus kohata ilmumisel oleva maateaduse õpiku koostajat ja temale esi- tada mõningaid küsimusi, mis enne raama- tu ilmumist võiks meie pagulas-õpetajai- le ja noorteringide juhtidele huvi pak- kuda.

Asume seega siis ka lähemalt nende kü- simuste vaagimisele ja valgustamisele.

Raamat ise koosneb kahest osast: Üld- osa ja maakondlik jaotus. Üldosas antak- se kokkuvõtlik ülevaade asendist, piiri- dest, pinnahitusest, maavaradest, klii- mast, sisevetetest, mullastikust, taimesti- kust ja loomastikust.

See osa moodustabki siis nn. füüsili- se geograafia osa.

Fakte ja arvusid on selles osas antud mi- nimaalselt, ta on enam-vähem kirjeldavat laadi ja varustatud diagrammide, tabeli-

te, skeemide ja piltidega.

Nii on seal näiteks toodud meie kodumaa jõgede võrdlev pikkus, diagramm pindalalise jaotuse kohta, piltlik võrdlus selle kohta kuidas meie kodumaal toimus põllupinna kasutamine jne.

Ei puudu aga ka tabel maavarade kohta. See diagramm on iseennastselgitav, see tähendab, et ta näitab ära maavara-samaegselt aga ka selle asukoha.

Kodanikuõpetuse alalt on sinna veel juurde lisatud skeem meie iseseisvuse-aegse halduskorra ja riigi valitsemise kohta, et noored saaksid vähemalt minimaalse ettekujutuse Eesti vabariigi struktuurist. Kõik see on tehtud skeemi näol, kuna kuivade faktide andmine võibolla ei saa täita seda lünka nii edukalt.

Lisaks sellele haarab füüsiline osa ka eestikeelsete vastete selgitamise koos vastava näitega. Loomulikult meie koolinoored saavad oma üld-ettevalmistuse geograafia alal oma asukohamaa koolides, kus on tarvilusel oma eri-terminid.

Maanina, väin, kari, laht, jõesuu jne. need uued mõisted meie noortele vajavad erilist selgitust - seda aitavad jällegi visendid.

Niipalju siis raamatu üldise jaotuse kohta. Kohe aga tekib küsimus: Millistele andmetele rajaneb siis see paguluses väljaantav õpik?

Vastus sellele on järgmine: Mis puutub igasugustesse arvudesse, siis on esitatud need andmed, mis olid meil tarvilisel ametlikus statistikas meie iseseisvuse aja lõpul.

Mis puutub aga näiteks elanike arvuse, siis on mõeldav, et siin võiks anda piltlikult ka rööbiti 1940.a. andmeile 1941.a. andmed, kuna eriti selles osas

on toimunud suuremaid muudatusi.

Füüsilises osas on loomulikult andmed samad ja seal ei ole erilisi raskusi.

Ühesõnaga: meie käsitleme oma kodumaad nii nagu meie tegime seda iseseisvas Eestis kodumaa-õpetuse tundides. Kuigi vastavalt oludele, on autor vajalikuks pidanud teksti osa pakkuda niivõrd lihtsalt, kui see selle ainestiku alal võimalik on.

Eriosas käsitletakse meie kodumaad maakondade kaupa. Aluseks siingi, meie viimane omavalitsuste reform ja maakonnad nii - nagu nad meist maha jäid.

Peale lühikest sissejuhatavat osa igale maakonnale, on lähemalt käsitletud iga maakonna omapära, tema eluavalduisi, rahva tööd ja tegevust. Kus võimalik, seal on seda täiendatud koduloolise saatematerjaliga ja matkakirjeldustega.

Erilist tähelepanu on aga pühendatud igale maakonna-linnale, selle ajaloole, ja on ka puudutatud lühidalt maakonna panust meie riiklikus majanduses ja kultuuritöös. Maakonna-linna kõrval on puudutatud ka teisi keskusi, olgugi õige lühidalt.

Igast maakonna maastikupildist on tõstatatud just iseloomustavam ja geoloogiliselt või siis nii floora kui ka fauna seisukohalt huvipakkuvad osad: Alutaguse, Taevaskoda, Tori põrgu, Rõuge j. t. maastikud leiavad eriti esiletõstmist erikirjutistena. Kas siis matkapildina või novellistlikult käsitletuna.

Kus eales oli võimalik, seal on püütud paralleele tõmmata erinevate maakondade vahel, olgu siis kas nende sarnasust ja sugulust esile tuues või nende erinevust alla kriipsutades.

Iga maakonna käsitlemise lõpul on lühike küsimuste leht, mida saaks edukalt kasuta-

da . täienduskoolide töös, samuti ei ole unustatud faktilise materjali esitamine eritabelites, et võimaldada iseseisvate diagrammide valmistamist.

Suurt tähelepanu on pühendatud Tallinnale, meie riigi pealinnale, ja Tartule kui meie ülikoolilinnale, samuti aga meie supelkohtadele ja raviasutistele: mudaravilad, sanatooriumid jne.

Kokkuvõttes: Seda, mida ei ole käsitletud füüsilises osas, on väga ettevaatlikult täiendatud vastava maakonna käsitluse juures.

Raamatus ei puudu ka luule, eriti just Võru murraku, samuti ka Setu keele teksti näidete alalt.

Meeles on peetud ka meie riigimehi, nende päritolu maakondade kaupa, kuigi väga tagasihoidlikult.

Peab veel kord juurde lisama, nagu arvab autor, et niisuguse raamatu koostamine pole mitte kerge töö.

Peame meeles pidama, et meil tuleb ka noorte hulgast kasvatada meie tuleviku täienduskooli-õpetajaid ja noortejuhte. Paljud neist ei mäleta enam kuigi palju oma kodumaad.

Seetõttu peaks niisugune raamat ühtlasi olema ka neile käsiraamatuks, teenides sealjuures õpperaamatu eesmärki.

Kuna see on esimene katsetus sel alal, siis loomulikult on kindlasti ka eriarvamusi selle õpiku metoodilise ülesehituse kohta. Kuid et töö nõuab tegemist, ja et selle järele on olnud pidev vajadus, siis on see vastutusrikas töö meie noorte huvides veel enam teretulnud.

Seda raamatut saab aga kirjastada ainult hää pildimaterjali olemasoluga. See- ga on vaja häid klisheesid, ilma nendeta pole sõnadel jõudu.

Õige pilt õigel kohal, see on enam kui poole selle raamatu väärtusest meie kodumaatundmise kitsamas tähenduses. Hää pilt loob reaalseid kujutlusi. Kui sellele juurde lisada kogemustega õpetaja jutustus, siis ei ole kahtlust, et see raamat kõigi kolme komponendi teenistuses omab oma koha ja aitab meid hädast välja.

Raske on praegu täpselt määratella raamatu ulatust. Kuid see ei tohiks olla liigselt pikk, sest see teeb trükkimise kalliks, ja liiga ulatuslikud tekstid peletavad meie noored eemale.

Peale kõige selle, mis juba selle raamatu kohta on öeldud, peame veel mainima, et pole unustatud ka meie Emakeele lugemikke, kust võime leida vastavaid saatepalu: nii koduloolisel kui ka maateaduslikel aineil.

Sellelgi peale vaatamata, on autor pidanud aga vajalikuks raamatusse sisse võtta mõned palad: Nt. Vesiveski - Kalurikülas jne. - Seal on aga niisuguste teemade käsitlemine seotud peamiselt vastavate osade illustreerimisega. Loomulikult, ei puudu raamatus ka maakaart meie kodumaa kohta, samuti ka kihelkondlik jaotus, mis ajaloolisest seisukohast on väga oluline.

Peame arvesse võtma, et see ei ole mitte kogu-teos, vaid õpik. Seepärast ei saa ta ka olla sajaprotsendiliselt kõikepakkuv.

Lõpuks veel mõni sõna trükikirja kohta. Loomulikult peaks siingi silmas pidama, et see oleks keskmise suurusega. Liigpeenikene kiri on sageli sellelaadilistes raamatutes üheks põhjuseks, mis õpilase huvi raamatu vastu surmab, samuti ka lugemise raskeks teeb.

See oleks väga kokkuvõtlikult kõik,

mis praegu selle ilmuva õpiku kohta oleks ütelda.

E. Ku.

KOOLISÜSTEEMI MUUDATUSTEST

KODU - EESTIS.

Viimases "Bülletäänis" (nr.8) juhtis dr. T.Künnapas lugejate tähelepanu N.Liidus teostatavale koolireformile, mis lõikab väga sügavasti ka Kodu-Eesti koolisüsteemi. Praegu on kehtiv n.n. ülemineku - ajajärk seniselt 11-aastaselt koolisüsteemilt 8-aastasele koolisüsteemile. See üleminek on toonud muudatusi koolide õppe- ja tunnikavadesse. Seekord piirdusime tunnikavades toimunud muudatustega. Ülevaate saamiseks esitame kõigepealt koolide valitsuse juhataja J. Kippereri poolt koolidele saadetud "Õppeplaani" 1959/60. õppeaastaks. (vt. lhk. 58)

Kui seda tunnikava võrrelda 1956/57. õppeaastal kehtinud tunnikavaga (vaata "Bülletään" nr. 6 - 1957, lk. 13), siis märkame väga olulisi muudatusi. Kõigepealt eesti keele tundide üldarv on vähenenud 5 tunni võrra: 77,5 tunnilt 72,5 tunnile. Ka vene keele tundide üldarv on vähenenud tervelt 10 tunni võrra: 55,5 tunnilt 45,5 tunnile. Vähenenud on ka matemaatika tundide üldarv: 60 tunnilt 57,5 tunnile. Suurenenud on võõrkeele tundide üldarv: 14,5 tunnilt 21,5 tunnile. Tähelepanav on ka asjaolu, et käesolevast õppeaasrast alates õpetatakse võõrkeelt jälle 5. õppeaastast peale, nagu see toimus N.Eesti koolis varemgi. Järg lhk.60

ESTI ÖPPEKELEGA ALG-, SEITSMEKLASSILISE, KAHEKSAKLASSILISE JA
KESKKOOLI ÖPPEPLAAN 1959/60. ÕPPEAASTAKS.

Nr. Õppeaine	nimetus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Kokku
1.	Eestik. ja kirj.	11	12(9)	8	7	6	7	5	5(4)	4(3)	5	5	72,5
2.	Vene keel	-	0(3)	5	5	4	6	5(6)	4(5)	4	5	5	45,5
3.	Võõrkeel	-	-	-	-	3	-	-	5(4)	5	5	4	21,5
4.	Kodulugu	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	3
5.	Ajal. ja NSVL. Konstitutsioon	-	-	-	2	2	2	2	2	3	3	4	20
6.	Geograafia	-	-	-	-	2	2	2	2	3	-	-	11
7.	Bioloogia	-	-	-	-	2	2	3(2)	2	1	-	-	9,5
8.	Keemia	-	-	-	-	-	2	2	2	2	2	2	10
9.	Matemaatika	5	6	5	6	6	6	6	4(5)	4	4	5	57,5
10.	Füüsika ja astronoomia	-	-	-	-	-	2	3	3	3(4)	3	3	17,5
11.	Psühholoogia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
12.	Keh. kasv.	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	25
13.	Joonistamine ja joonestamine	2	2	1	1	1	1	1	1	-	1	1	12
14.	Laulmine	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
15.	Tööõpetus	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	22
Kokku:		24	25	26	27	31	33	34	35	35	35	35	340
16.	Ühisk. kasulik töö (aastas päevi) (aastas tunde)	-	-	-	6	12	18	18	18	18	18	-	-

M ä r k u s e d:

1. Õppeaasta kestus kõikides klassides on 35 nädalat (välja arvatud ühiskondlikult kasulik töö). Ühiskondlikult kasuliku töö aja määrab õppenõukogu. Õppetöö algab 1. septembril. Koolitöö vaheajad on sügisel 7.-11. novembrini, talvel 30. detsembrist 10. jaanuarini ja kevadel 24.-31. märtsini.
2. Sulgudes märgitud arvud näitavad tunde II poolaastal.
3. Eesti keele tundidest on ette nähtud kasutada 1. klassis 2 tundi, 2. ja 3. klassis 1 tund nädalas kirjatehnikale pooltundide kaupa.
4. Kehalist kasvatust õpetatakse 5.-11. klassis eraldi poeg- ja tütarlastele kooskõlas Eesti NSV Haridusministeeriumi kirjaga 11. jaan. 1957. a. nr. 1-52.
5. Iga 4 klassikomplekti ja 4 mittetäieliku komplekti kohta lubatakse täiendavalt 2 tundi nädalas koorilaulu.
6. Koolides, kus on olemas õpilasorkester, võidakse rajooni (linna) haridusosakonna loal tasuta orkestrijuhile orkestri juhtimise eest kuni neli tundi nädalas.
7. 5.-11. klassis, õpilaste arvuga 26 ja rohkem, toimuvad töö ja praktilised õppused kahes rühmas.

(J. Kipper)

Koolide valitsuse juhataja.

Teatavasti likvideeriti võõrkeele õpetamine N.-Eesti koolide 5., 6. ja 7. klassis 1955. aastal. Nüüd on siis uuesti tagasi mindud endise korra juurde. See on muudugi koolireformist tingitud, sest kui oleks jäädud senise korra juurde ja jätkatud võõrkeele õpetamist alles 8. õppeaastast alates, siis oleks saadud seda õpetada ainult ühe aasta. Märkimist väärib ka kehalise kasvatuse tundide üldarvu suurenemine: 18,5 tunnilt 25 tunnile. Lõpuks olgu märgitud veel üks pisimuudatus: vene keele õpetamise algus on nihutatud 2. õppeaasta teisele poolaastale 3 tunniga nädalas. Varem algas vene keele õpetus 2. õppeaasta sügisest alates 5 nädalatunniga.

Lõpuks esitan "Kahksaklassilise üldharidusliku polütehnilise töökooli" (nii kooli uue "reformitud" kooli nimetus) õppeplaani, mis kehtestatakse 1. aug. 1962. a. alates. (Vt. lhk. 61)

H. Rajamaa

EESTI ÕPETAJAD ÕPETAJATE MAA-
ILMALIIDU KONGRESSIL.

Möödunud suvel, juulikuul lõpul ja augustikuul algul, toimus Washingtonis D.C., U.S.A.-s Õpetajate Maailmaliidu kongress. Sellele kongressile lisandusid eel- ja järelkoosolekud eriküsimuste alal 25. juulist kuni 12. augustini Kongressi avamine ja töökoosolekud toimusid uues avaras National Education Association (NEA) of the United States majas, Washingtoni südalinnas. Rahvusvahelisel õpetajate kong-

KAHEKSAKLASSILISE ÜLDHARIDUSLIKU POLÜTEHNILISE TÖÖKOOLI

O P P E P L A A N.

Nr.	Õppeaine nimetus	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	kokku
1.	Eestik. ja kirj.	11	12	8	7	6	6	5	5	58,5
2.	Vene keel	-	-	5	5	4	4	3	3	25,5
3.	Võõrkeel	-	-	-	-	3	3	3	3	12
4.	Kodulugu	-	-	2	1	-	-	-	-	3
5.	Ajal. ja NSVL. Konstitutsioon	-	-	-	2	2	2	2	3	11
6.	Geograafia	-	-	-	-	2	2	2	2	8
7.	Bioloogia	-	-	-	-	2	2	2	2	8
8.	Keemia	-	-	-	-	-	-	2	2	4
9.	Matemaatika	5	6	5	6	6	6	5	5	44
10.	Füüsika	-	-	-	-	-	2	3	2	7
11.	Kehaline kasv.	2	2	2	2	2	2	2	2	16
12.	Joonestamine ja joonestamine	2	2	1	1	1	1	1	1	10
13.	Laulmine	2	1	1	1	1	1	1	1	9
14.	Tööõpetus	2	2	2	2	2	2	2	2	16
	Kokku:	24	25	26	27	31	33	33	33	232
15.	Ühisk. kasulik tööd	-	-	2	2	2	2	2	2	12
16.	Praktilised tööd					40 t.	40 t.	48 t.	42 t.	170 t.
						(10p)	(10p)	(12p)	(7p)	

ressil olid esindatud liikmesorganisatsioonid Euroopast, Ameerikast, Afrikast, Austraaliast, Indiast ja mujalt. Balti riikidest on nimetatud organisatsioonis esindatud ainult Eesti ja teda esindab Eesti Õpetajate Keskühing ja Eesti Gümnaasiumi Õpetajate Ühing. Eesti delegatsiooni moodustasid õpetajad William Muld ja Erik Saare Rootsist ning Ants Roos ja Johannes Pedak U.S.A-st. Vaatlejaina võtsid kongressist osa Valentine Muld Stockholmist ja Mall Jürma Washingtonist.

Üldkongress algas laupäeval, 1. augustil ja selle järele jagunes kongress paljudesse erialalistesse sektsioonidesse, kus kuulati ära erialalised referaadid, aruanded ja töötati läbi ettepanekud ning seati kokku resolutsioonid. Kongressi raames toimusid erikongressid noorte kasvatusel, tervishoiu ja kehalise kasvatusel, õpetajate õppe- ja kooli ajakirjandusel, meetodika ja didaktika aladelt, Ladina Ameerika Seminar, täisealiste hariduse korraldus jne.

Kongressil oli üldiselt kõne all värviliste rahvaste areng ja iseteadvuse tõus ning nendele ajakohase ja õige põhisuuna ja struktuuri leidmine haridusala- lise ja kultuuritöö ülesehitamisel, vastastikuse koostöö tihendamise ja väljarendamine. Kongressil olid esindatud liikmesorganisatsioonid üle 700 delegaadiga ja vaatlejaga. Teiste hulgas paistis silma Afrika riikide, India, Pakistani, Tšeiiloni, Jaapani ja Hiina esindajad, kes võtsid kongressi koosviibimistest ja pidulikkudest õhtueinetest osa oma rahvarõivais. Mõned nendest kandsid erirõivaid ka koosolekutel. Nad esinesid enesekindlalt ja esitasid oma seisukohti heas ing-

lise keeles. Kongressi raames toimus üldse kaheksa erikongressi ja kogusummas peeti 106 töökoosolekut ja erikomisjonide istungit.

Eesti õpetajaskond kuulub Õpetajate Maailmaliitu selle asutamisest peale ja on oma esindajate kaudu osa võtnud varem toimunud FIPESCO ja IFTA kongressidest Stokholmis 1949. aastal, Amsterdamis 1950. a., ja alates WCOTP ellukutsumisest Kopenhagenis 1952.a., Oxfordis 1953.a., Oslos 1954.a., Montreux'is 1956.a., Frankfurdis 1957.a. ja Roomas 1958.a. Eesti ei olnud esindatud majandusliikude takistuste tõttu 1951.a. aset leidnud FIPESCO ja IFTA kongressil Lõuna-Prantsusmaal ja WCOTP kongressil 1955.a. Istanbulis.

Kongressi ametliikudeks kaeltaks olid inglise, saksa, prantsuse ja hispaania keel. Kongressist osavõtjad olid varustatud peatelefonidega ning võisid jälgida sõnavõtte ning avaldada oma mõtteid nendele vastavas keeles. Delegatsioonid olid mahutatud avaralt kongressi töölaudade juurde, kusjuures igal delegatsioonil oli kasutada mikrofon, mis tegi sõnavõtted kõigile kergesti kuuldavaks. Kongress oli tehniliselt eeskujulikult ettevalmistatud ja ka eeskujulikult juhitud. Töö viidi läbi arvukate kantseleiijõudude ja paljudustehnika kaasabil. Kõik see võimaldas tohutu töömaterjali ja suure kava läbitöötamise kiirelt ning takistusteta.

Kongress võttis vastu oma lõpuistungil järgmise deklaratsiooni: - "Inimene omab sünnipärase õiguse haridusele. Haridus on tähtsamaks saavutuseks õiges ja edukas demokraatias. Üksikisikul peab olema võimaldatud osa võtta oma maa juhtivast elutegevusest. Hariduseta ei ole keegi või-

meline konstruktiivselt osa võtma ühiskonna kodanike sotsiaalsest ja materjaalsest elust vaatamata tema poliitilistele õigustele ja vabadustele. Rahuldava hariduse saamiseks on tarvis palju olulisi tegureid, kuid ainult üks on absoluutselt asendamatu - see on kooliõpetaja. Ilma rohkete ja heade õpetajateta ka kõige kallimad väärtused ja toredamad ehitused muutuvad väärtusetuiks ehteasjadeks. Õpetajad ei tohi unustada, et nendel on kindlad ülesanded ja samuti kindlad õigused. Nendel on õigus ja kohustus jätkata ja tõsta oma hariduse taset ja samuti mõjuda õpilaste hariduse taseme tõstmiseks. Kõigile on teada, et maailmas on õpetajaist suur puudus, eriti aga kvalifitseeritud õpetajaist. Kõik maad peaksid tunnustama seda tõsist olukorda ja nende sihiks peaks olema parandada õpetamise standarti. Õpetajail on õigus elada vabana materjaalsetest muredest ja surutistest, et nad oleksid võimelised tõhusalt täitma oma kohustusi."

Samal istungil võeti üldkongressi poolt vastu järgmised resolutsioonid: - Kuna Õpetajate Maailmaliidu kongress tunnustab vajadust, et kõik inimesed respekteeriks inimkonna iseloomude väärtusi, saaksid aru ja hindaksid inimeste kultuurisid teistel maal, kongress soovib - et kõik haridusala autoriteedid astuksid samme, mis kindlustavad nii oma-, kui ka teiste rahvaste kultuuride hindamist;

- et õpetajate haridusprogrammi täideviimine võimaldaks neid koolides edasi anda ja soodustada rahvastest arusaamist ja rahvaste hindamist;

- et kursused õpetajate instituutides oleksid nõnda üles ehitatud, et õpilase - õpetajad oleksid sisendatud arusaamise ning lugupidamisega maailma rahvaste kultuuridest;
- et iga organisatsiooni programmis järgmisel aastal oleks ettekanne ja arutus nendest probleemidest, mis võeti üles sellel Õpetajate Maailmaliidu kongressil.
Rahvasaadikute kogu väljendab oma tänu suurte annetuste eest internatsionaalsetele organisatsioonidele nagu United Nation, UNESCO ja WCOTP ja näeb meeleldi,
- et organisatsioon WCOTP oma ametlikkude ajakirjade ja koosolekute kaudu levitab nii paljudele õpetajatele kui võimalik, kättesaadavaid selgitus- ja õppematerjale, ergutades nende materjalide ja ideede kasutamist;
- et rahvuslikud ühingud igal maal kirjutaks artikleid oma maa kohta, milliseid WCOTP võib edasi anda ja levitada publikatsioonides nagu "ECHO", "PANORAMA" ja teised. Artiklid tuleks kirjutada nõnda, et nendes toodud probleemid oleksid esitatud kergesti arusaadavas vormis;
- et kutselised organisatsioonid ja nende õpetajatest liikmed suurendaksid selgitavate materjalide tarvitamist ja levitamist valitsustele, ministritele ja juhtivatele ametikandjatele ning haridusallistele organisatsioonidele ja ametitele;
- et UNESCO teeks kättesaadavaks tõlgete läbi suurema arvu mitmesuguseid raamatuid, mis tutvustaksid vastavate maade kultuure ja elu nendes;
- et ajalooraamatud tuleksid kontrollida ja täiendada ning parandada eriti nende poolt, kes on otseselt puudutatud praegu esinevatest ebatäpsustest ja vigadest,

eesmärgiga, arendada õiget ja võltsimata ajalugu ja välja andma ajalooraamatuid, mis on vabad sihilikkusest, eelarvamustest ja tõele mittevastavusest, ning kirjutatud heas arusaamises ning rajatud õiguse põhimõtetele, lähtudes vastava maa filosoofiast ja rõhutades kodanikkude osa;

- et iga kooli süsteem peaks omama autoriteetseid teoseid erikursuste otstarbeks, andes koolile vabaduse nende valikuks.

Tuleb leida abinõusid õpilaste ja vanemate kohusetunde tõestamiseks, aidates perekondi, kooli ning ühiskonda tunnustada oma ümbruse talente ja kasutada neid talente ühiskondlikkudes organisatsioonides, ning julgustama õpilaste ja õpetajate vahetust teiste maadega.

Koolide püüded peavad leidma toetust ümbruskonna inimestelt, kuna kõik maad sotsiaal- ning majanduselu kiire arengu puhul nõuavad ja ka võimaldavad suuremat haridust.

Kongress usub, et neid kavasid saab tulusalt kasutada teiste maade kultuuridest arusaamiseks ning arendamiseks.

Kongress soovitab:

- et täiskasvanud isikud igal pool, vaatamata nende hariduslikule astmele, peaksid saavutama arusaamise inimeste paranevatest vahekordadest ja tegutsema selles suunas;

- et edukas haridus peab olema inimkonna kohustuseks ja oluliseks osaks igas regulaarse ühiskonna hariduse programmis.

Tunnustades ajakirjanduse, raadio, televisiooni ja filmide tähtsust ja mõju, kongress soovitab nendel oma mõju veelgi suurendada ja arvestada sellega, et ei tekiks halbu eelarvamusi ja mõjutusi nende poolt esitatud ettekannete läbi, ja

tuua esile õigeid ning täielikke ülevaateid teiste maade elust. On soovitav, et siin õpetajate ja nende organisatsioonide teadmisi ja kogemusi kasutataks vajalikkude materjalide hankimisel.

Kinnitades usku, et õpetajal peab olema õigus vabadusele oma elukutses, ja et õpetajate organisatsioon peab käsitlema seda õigust, kongress vaatab murega Ida-Saksamaa pagulasõpetajate seisukorda. Eksekutiivkomitee on õigustatud saatma ettekanndeid kõigile liikmesorganisatsioonidele ja tungivalt soovitama neid õpetajaid aitama.

Kongress nõustub abistama eksekutiivkomiteed samme astuma Jaapani õpetajate väärtuse hinnangul ja avaldama oma arvamise, et õppejõu väärtuse hinnang peaks rajanema objektiivsusel ja elukutselisel kriteeriumil.

Resolutsioonide puhul oli kohati palju sõnavõtte. Eriti rohkesti võeti sõna Ida-Saksamaalt põgenevate õpetajate probleemi üleskerkimisel, kusjuures toodi reljeefselt esile nii Saksamaa esindajate kui ka mitmete teiste rahvuste esindajate poolt kirjeldusi oludest N.Vene poolt ckupeeritud aladelt ja Ida-Saksamaalt ja näidati seal valitsevat olukorda. Nendes sõnavõttudes mõisteti täielikult hukka raudse eesriide taga valitsev süsteem ja õpetajatele kui ka kasvavale noorusele avaldatav surve kommunistliku partei ja selle organite poolt. Teiste sõnavõttude hulgas äratas erilist tähelepanu Eesti esindaja E.Saare sõnavõtt, kes ütles: - "Üks hästi tuntud Prantsuse riigimees Aristide Briand ütles omal ajal: On suurim kuritegu, külvata vihavaenu noorte inimeste südamesse. Kuid nüüd

võime lugeda kommunistliku partei resolutsioonis, mida Nõukogude Liidu poliitbüroo keskkomitee käsib ja nõuab õpetajail teha - õpetada noorust võitlema Lääne okupatsioonijõudude ja Adenaueri "kliki" vastu - seega - külvata vihavaenu Saksa nooruse südameisse Saksamaal Nõuk.Vene okupatsioonitsoonis. Ma palun kongressi kvalifitseerida need eesmärgid kuritegelikeks, nagu need on väljendatud ka meie erikomiteede istungeil, ja kinnitada seda, andes oma täieliku toetuse Saksa esindajate poolt esitatud resolutsioonile." Sõnavõtt kiideti heaks aplausiga.

Kongressil valitses tõsine töömeeleolu ja otsused küpsesid asjalikkude arutluste ja esitatud faktide ning näidete tulemuse-na. Kongressi delegaatide hulgas valitses suur huvi Eesti-küsimuse vastu ja Eesti esindajatel tuli ikka ja jälle seletada olusid kuidas need on raudse eesriide taga ning kuidas tegelikult elatakse Nõuk. Liidus kommunistliku terrorismisüsteemi all. Kongressiliikmeid huvitas eriti aga eesti rahvusliku kooli korraldus väljaspool Kodu-Eestit ja täiesti uudne oli nendele eesti täienduskoolide süsteem ja kooli korraldus erikontinentidel, erinevates du-kordades, kuid ühise õppekava alusel.

Kongress lõppes Farewell Banquetiga esinduslikus Mayflower hotelli ballisaalis. Sel puhul oli avar ja arhidektooniliselt kaunis ballisaal dekoreeritud palmidega ning kongressist osavõtvate liikmesriikide lippudega. Nende hulgas lehvis rõõmsalt ka Eesti sini-must-valge trikoloor.

Joh. Pedak

IFTA KONGRESSIL PARIISIS.

Algkooliõpetajate Maailmaliidu (=IFTA) kongress toimus tänavu 26. kuni 29. juulini Pariisis UNESCO uues palees. Eesti õpetajate Keskühingu esindajana võttis sellest osa õpetaja L. Lumiste Saksamaalt. Eesti õpetajate Keskühingu kaudu kuulub Algkooliõpetajate Maailmaliitu 413 eesti õpetajat. Soome algkooliõpetajate liitu (=Suomen Kansakoulunopettajain Liitto) esindas Pariisis Helsingi koolideinspektor Valter Erkko. Uueks IFTA presidendiks valiti ühel häälrel esmakordselt naisõpetaja - prl. Winnifred Cleary Inglismaalt. Peasekretäriks valiti edasi Schweitsi õpetaja Robert Michel. Uue liikmena Algkooliõpetajate Maailmaliitu võeti vastu Kreeka. Kongressikeeleks inglise ja prantsuse keele kõrval määrati nüüdsest peale ka saksa keel.

Rahvuslike aruannete osas: vastamisel IFTA juhatuse küsimustele, Eesti esindaja andis kongressil ülevaate meie koolisüsteemist eksiilis ja meie täienduskoolide õppekavadest ning ka praegusest sunnitöökoolist Nõuk. Eestis. See võimaldas näidata, kui vajalik on eesti kool võrrisil - ja kui otstarbekohane on meie täienduskoolides antav rahvuslik haridus.

Erilist tähelepanu ja käsitlelust leidsid kongressil referaat-ettekanded: C.W. Griggsi (Inglismaa) "Teaduse osa kohustuslikus algkoolis" ja Heinrich Rodensteini (Lääne-Saksamaa) "Õpetajate osa kultuuriväärtuste vahendamisel".

Nagu kolmel eelmisel kongressil, nii tõsteti ka Pariisis üles koostöö küsimus ida ja lääne vahel. Selles mindi isegi nii kaugemale, et küsiti: mis on ida, mis

lääs? Öeldi: Jaapanile on Nõuk.Liit geograafiliselt lääas. Ka rõhutati, et kommunism sündis läänes.

Lähtudes referaatidest, nõuti kongressil, et teaduslik kasvatus astmeliselt, vastavalt vanusele, haaraks kõik algkooli klassid. Ka peab õppe- ja kasvatustöös kaduma maa ja linna vahe. Kõigis koolides tuleb üle minna üheõpetaja süsteemilt aineõpetaja süsteemile, See võimaldab palju kergemini annete avastamist, mitmekesisust õppetöös ja ka sobivama noorte iseloomu kujundamist, sest ühe õpetaja (=juhi)mõju asendab aineõpetajate süsteemis mitme õpetaja mõju. Klassis ei tohi olla üle 25 õpilase. Ka ei võimalda aatomi- ja tehnikaaajastu enam koolis kindla õppekava (=õppeplaani) kasutamist, vaid tuleviku õppekava peab kujunema juhtnõõride koguks, mis näitab, kuidas ja mida õpetada. Vastavalt sellele peab toimuma ka õpetajate ettevalmistus, sest ikka enam ja enam me vajame kultuurseid õpetajaid - tõelisi meistreid oma kutsealal.

Lisaks sellele rõhutati, et praegu on väga oluline ka emade-isade (=üldse täisealiste) kasvatamine, sest kõik halva (Kollase kirjanduse, metsiku lääne filmid, löökmuusika, seksuaal-tantsud jne.) olema loonud meie, mitte noored. Õppe- ja kasvatustöö koolis peab olema objektiivne, mitte subjektiivne. See tähendab: kool ei ole propagandakoht. Ka mitte agressiivsele rahvuslusele. Kooli- ja kasvatustöö eesmärgiks on kasulike ja õnnelike inimeste kasvatamine. Selle võimaldab noorte kasvatamine rahvuslikus, kristlikus ja rahvusvahelises vendluse vaimus. Noor peab sobima ühiskonda (=ümbruskonda) kalana vees. Et saavutada need eesmärgid, me va-

jame 11-aastast üldhariduslikku kooli, sobivaid koolimaju ja erakordselt häid õppevahendeid. Kasutada tuleb kõiki õppeaineid, eriti aga maateadust, ajalugu, majandus- ja kodanikuteadust, loodusteadust, usuõpetust ja kunstiajalugu, et noortele tutvustada vääraid kultuure ja rahvaid.

Aastal 1960 korraldatakse IFTA kongress piirkondade (Euroopa, Ameerika, Aafrika, Aasia + Austraalia) kaupa. Euroopa osas see toimub arvatavasti Amsterdumis. Selle kongressi teemadeks valiti "Kohustusliku kooli lõpuklassid" ning "Õpilaste kirjavahetus ja õpilaste vahetus rahvusvahelises ulatuses."

L. Lumiste

EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU 1959. a. TEGEVUSE ARUANNE.

E.Ö.K. senisele koosseisule -Rootsis 3 õpetajate ühingut, Saksamaal, Inglismaal, Kanadas ja U.S.A-s igas 1 ühing - on tekkinud veel 1 ühing juurde, nimelt Austraalia eesti õpetajate koondis. E.Ö.K. juhatus tervitab oma ametivendi kaugel Austraalias omavahelise organiseerumise puhul. Loodame, et see organiseerumine tuleb kasuks eesti noorte rahvuslikule kasvatusel Austraalias ja loob tihedamaid sidemeid EÖK. ja selle kaudu kõigi eesti õpetajatega üle maailma. Peale Austraalia on meil tekkinud tihedam side ka ametikaaslastega Uus-Meremaal dr. Juhan Torgi kaudu.

Kõik õpetajate ühingud on aasta jooksul korraldanud kokkutulekuid (Stokholmis näit. 1. märtsil ja 18. oktoobril). Kus suurte kauguste tõttu ei olnud võimalik isiklikult kokku tulla, seal on korraldatud koosolekuid kirjateel.

Eesti täienduskoolide tegevuse paremale

järjele tõstmisele pandi möödunud aastal kindel alus Eesti Täienduskoolide Keskuse loomisega E.Ö.K. juurde.

Sisetegevuse kõrval on sama suurt rõhku pandud ka välistegevusele. Nagu käesoleva "Bülletään" numbrist nähtub, on E.Ö.K. oma esindajate kaudu osa võtnud IFTA kongressist Pariisis ja WCOTP kongressist Washingtonis. Ühenduses nim. kongressiga toimus New-Yorgis 9. aug. EÖK. esindajate ja USA Eesti Koolitoimkonna ja USA Eesti Ö.K. juhatuse liikmete ühine nõupidamine, kus arutati mitmeid akuutseid küsimusi koostöö ja eesti noorte rahvusliku kasvatusel alal.

Ei ole unustatud ka koostööd soome õpetajatega, sest 1935. a. sõlmitud sõprusleping on endiselt kehtiv. Praegusest olukorrast tingitult peab lepingu Eesti-poolset osa praegu täitma EÖK. Vastastikuse tegevuse-informatsiooni kõrval on jätkatud ka isiklikke ühendusi. Septembrikuu algul viibis keskühingu esim. Soomes, kus tal oli Soome õpetajate liidu ja koolivalitsuse juhtivate tegelastega ämtu nõupidamist, Anti välja "Bülletään" nr. 9.

E.Ö.K. 1960. a. TEGEVUSKAVA.

Jatkata eesti õpetajate koondamist oma organisatsioonidesse. Kaasa aidata täienduskoolide õpetajaile õppepäevade korraldamisel, võimaluse korral koos noortejuhtidega. Kaasa aidata täienduskoolide õppetöö metoodika kohta kirjutiste valmimisele ja avaldamisele, et sel teel ettevalmistusi teha täienduskoolide õppetöö metoodika käsiraamatu ilmumiseks.

Jatkata koolide ja õppetöö olukorra kujunemise jälgimist okupeeritud Eestis.

Välja anda "Bülletään" nr. 10

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR